



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. VIII. De effectibus peccati

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

adultorum, consistente non in hoc quod ignis loceat formaliter, sed in eo quod contrarie occupet, & active detineat. Solutio est D. Thomae quaest. 26. de verit. art. 1. ad 11. ubi sic ait: *Dicendum quod in pueris propter defectum gratiae est sola carentia divinae visionis, sine aliquo contrario impediendo active; sed damnati in inferno non solum privantur divina visione propter defectum gratiae, sed impediuntur quasi per contrarium, per hoc quod circa poenas corporales occupantur. Ponderanda sunt illa verba, sine aliquo contrario impediendo active, quibus aperte indicatur, parvulorum animas non pati poenam sensus, quam damnati sustinent in inferno, quamvis detineantur in limbo; quia locus iste non detinet active animas parvulorum: ignis autem active detinet & contrarie occupat animas adultorum & daemones. Ignis ergo cruciat, non quia locat (quod illi naturaliter convenit,) sed quia active detinet animas in se locatas, ut divinae iustitiae instrumentum: limbus autem non torquet animas parvulorum, quia solum habet illas locare, non active detinere, nec occupare contrarie.*

Secundo cum eodem S. Doctore ibidem in resp. ad 3. dici potest, quod etsi animae parvulorum in peccato originali decedentium detineantur in limbo, eique alligentur, ex hoc tamen nullam poenam sensus patiuntur; quia non apprehendunt illum locum, & talem detentionem & alligationem, ut sibi disconvenientem, & nocivam, subindeque ex illa non tristantur, nec ei reluctant: contra verò Daemones, & animae adultorum, poenam sensus patiuntur ab igne tartareo cui alligantur, quia cum talem alligationem apprehendant ut nocivam, & ipsorum libertati contrariam & disconvenientem, ex ea valde tristantur & affliguntur, ut eleganter explicat Cajetanus tomo 3. opusc. in oratione de hac materia, habita coram Julio 11. Summo Pontifice.

§. VII.

Corollaria notatu digna.

215 **E**X dictis in hoc articulo habetur in primis, D
infantes cum peccato originali ex hac vita migrantes, nullam poenam positivam puniendos esse, sed tantum poenis privativis, carentia scilicet gloriae, & beatitudinis naturalis, & absque eo quod ex duplici illa privatione dolorem aliquem internum seu tristitiam patiantur.

216 Habes etiam ex dictis, tales parvulos futuros quoad corpora integros, nec aliquam perfectione corpori connaturaliter debitam carituros, subindeque eos in generali resurrectione accepturos à Deo quantitatem seu magnitudinem, quam habituri essent, si ad adultam aetatem pervenisent, ut de omnibus etiam damnatis adultis docet D. Thomas in 4. dist. 44. qu. 3. art. 1. quaestione. 1. & probat ex eo quod corporum resurrectio est opus divinae virtutis; Dei autem perfecta sunt opera.

217 Colliges tertio, illos parvulos post resurrectionem fore immortales & incorruptibiles, non quidem ab intrinseco, sed ab extrinseco, ratione divinae providentiae & iustitiae, quae illorum resurrectionem ac reunionem animae cum corpore ordinabit ad hoc ut totum suppositum, quod originalem culpam contraxit, poenam aeternam damni sustineat; ex hoc enim solo sine

A immortalitate donabuntur. Illis etiam competet impassibilitas, non ratione dotis, quae corpora Beatorum fruuntur, nec ex defectu potentiae ad patiendum, ut docet D. Thomas quaest. 5. de malo art. 2. ad 5. sed ex defectu exterioris agentis: nam post resurrectionem nullum corpus aget in alterum ad corruptionem induendam, sed solum erit actio ad puniendum ex ordinatione divinae iustitiae, & quia parvulorum corporibus non debetur poena sensibilis, nullum corpus aget in illa.

Inferes quarto, quod illi parvuli erunt impeccabiles, non ab intrinseco ratione alicujus supernaturalis doni, sed ab extrinseco, nempe ex Dei providentia, subtrahente concursum ad omne materiale peccati, ratione status in termino; in quo ait D. Thomas quaest. 5. de malo art. 3. in corp. non mutatur voluntas à dispositione quam habuit in via, atque adeo cum infantes mortui ante rationis usum, nullam inordinatam dispositionem actualem habuerint, ad suavam Dei providentiam spectat, ut non sinat illos post mortem in affectus inordinatos prorumpere.

Inferes quinto, quod animae illorum parvulorum aliqua objecta naturalia cognoscant per species à Deo in futuris in statu separationis: nam omnium cognitionem animabus illis denegare, improbabile censuit D. Thomas in 2. dist. 33. qu. 2. art. 2. in corp. Dei etiam ut conditoris naturae aliquam cognitionem hebeant; non tamen adeo perfectam, quod ad beatificandum illas beatitudine naturali sufficiat.

Inferes ultimum, quod illi parvuli Deum naturae auctorem diligant dilectione naturali, non quidem amabili, efficaci, & perfecta (haec enim stare nequit cum aversione à Deo conditore naturae, inclusa in peccato originali) sed dilectione quae fertur in Deum prout est essendi naturale principium, ut antea exposuimus.



DISPUTATIO VIII.

De effectibus peccati.

Ad quaestionem 85. & duas sequentes.

POST QUAM Divus Thomas egit per plures quaestiones de causis peccati, tam interioribus, quam exterioribus, quaest. 85. & duabus sequentibus disputat de ejus effectibus, qui sunt diminutio boni naturalis, defectus naturales, macula, & reatus poenae: de quibus in hac disputatione nobis incumbit agendum.

ARTICULUS PRIMUS.

An inclinatio naturalis ad bonum minuetur, vel totaliter corrumpatur per peccatum?

SUPPONO primò, naturae rationali, ex eo quod rationalis est, inditam esse non modò capacitatem, sed etiam inclinationem & propensionem ad bonum honestum, quod est bonum rationi consonum. Ratio est, quia unamquamque naturam consequitur per se inclinatio ad

ad bonum ipsi consonum & proportionatum : Sed naturæ rationali , quæ ratione regitur , per se consonat bonum ipsius rationis , quod bonum honestum dicitur : Ergo naturæ rationali indita est inclinatio & propensio ad bonum honestum.

2. Suppono secundo , inclinationem illam esse duplicem : unam remotam & radicalem , quæ est ipsa substantia animæ rationalis , ut habet rationem naturæ , & principii radicalis & mediati operationum rectarum : aliam proximam , quæ invenitur in potentis quæ ab illa dimanant , ut principia proxima & immediata talium operationum. Huiusmodi autem potentia sunt præcipue intellectus & voluntas : quamvis etiam in ipso appetitu sensitivo , ut participante aliquid rationis , ob conjunctionem quam habet cum parte rationali (juxta dicta disp. 5. art. 2.) imperfecte talis inclinatio reperitur ; unde ut sit completa & perfecta , adduntur habitus virtutum moralium , qui in tali appetitu subiectantur.

3. Suppono tertio , dupliciter fieri posse ut inclinatio alicujus potentia diminuat : primo intrinsecè & ex parte subiecti , subtrahendo ab eo aliquid entitatis , vel intensiois , sicut diminuantur habitus quando remittuntur : secundo extrinsecè & ex parte termini , integra manente subiecti entitate , quatenus superveniuntibus aliquibus impedimentis , potentia removeatur ab attingentia vel consecutione termini in quem erat inclinata : quo enim potentia ratione impedimentorum magis fuerit ab aliquo actu impedita & remota , eo fit minor inclinatio & habitus ejus ad talem actum. His præmissis.

4. Dico primo , inclinationem naturalem hominis ad bonum honestum minui per peccatum , non quidem intrinsecè & quoad entitatem , sed extrinsecè , ponendo scilicet obstaculum & impedimentum , ne ita promptè & expeditè ad tale bonum perveniat. Ita D. Thomas hic art. 1. ubi sic ait : *Cum peccatum sit contrarium virtuti , ex hoc ipso quod homo peccat , diminuitur bonum naturæ , quod est inclinatio ad virtutem.* Et art. 2. loquens de inclinatione hominis ad bonum honestum , dicit quod dupliciter intelligi potest eius diminutio : uno modo ex parte radice , alio modo ex parte termini. Et addit : *Primo quidem modo non diminuitur per peccatum , eo quod peccatum non diminuit ipsam naturam , ut supra dictum est ; sed diminuitur secundo modo , in quantum scilicet ponitur impedimentum pertingendi ad terminum.*

5. Probatur etiam conclusio ratione. Et in primis quod inclinatio naturalis ad virtutem , seu ad bonum honestum , non minuitur intrinsecè per peccatum , manifestum est ; cum neque substantia animæ , neque ejus proprietates , intellectus & voluntas , possint diminui intrinsecè & quoad entitatem , utpote immortales & incorruptibiles. Quod verò minuitur extrinsecè & per appositionem impedimenti , non minus evidens est , quia per peccatum acquiritur præva dispositio inclinans ad bonum inhonestum : Sed ista dispositio est impedimentum seu obstaculum , quo modo impeditur ne de facili feratur ad bonum honestum , & rationi consonum : Ergo inclinatio naturalis ad bonum honestum , peccando minuitur extrinsecè , & per appositionem impedimenti.

A Hæc ratio solùm procedit de peccato actuali , quod in aliquo positivo consistit. De originali verò , quod supra diximus in sola justitiæ originalis privatione consistere , potest sic ostendi. Peccatum originale , auferendo justitiam originalem , avertit hominem ab ultimo fine : Sed homo sic averfus non est ita promptus ad rectè operandum : Ergo per peccatum originale minuitur promptitudo , habitus , & inclinatio naturæ rationalis ad bonum honestum. Major patet , Minor probatur. Eodem modo se habet ultimus finis in operabilibus , quo prima principia in speculativis , ut passim docent Aristoteles & D. Thomas : Sed intellectus carens assensu præmissarum , non est ita habilis & promptus ad assentiendum conclusionibus , sicut dum assensu præmissarum instructus est , utpote cum per illum ultimò compleatur ad assentiendum conclusioni : Ergo nec voluntas averfa ab ultimo fine , ita prompta & expedita est ad bonum honestum prosequendum , sicut dum ultimo fini adhæret.

B Confirmatur : Peccatum originale auferendo justitiam originalem , cujus fræno potentia hominis ab inordinatis motibus compecebantur , & a malo prohibebantur , indirectè , & sicut removens prohibens , causa est ut tales potentia esfrænate in sua objecta tendant , & in motus illicitos prorumpant , manentque proinde debilitata , & minus habiles ad bonum honestum , ut docet D. Thomas supra quæst. 82. art. 1. ad 3. ubi recenset quatuor vulnera naturæ ex peccato originali causata , nimirum ignorantiam in intellectu , malitiam in voluntate , infirmitatem in irascibili , & concupiscentiam in concupisibili ; de quibus egimus in tractatu de homine & variis statibus naturæ humanæ , disp. 4. art. 2. ibique art. 3. ostendimus hominem in statu naturæ lapsæ minores habere vires ad prosecutionem boni honesti , quam habuisset in statu naturæ puræ , si in eo fuisset tconditus. Ergo peccatum originale , indirectè saltem , & tanquam removens , prohibens , minuit inclinationem naturalem hominis ad bonum honestum , & rationi consonum.

C Dico secundo : Per peccatum , sive originale , sive actuale , non tollitur omnino inclinatio naturalis ad bonum honestum. Ita D. Thomas hic art. 2. & omnes Catholici , contra Hæreticos hujus temporis , asserentes hominem per peccatum originale libertatem ad bene agendum , subindeque omnem ad bonum honestum & rationi consonum inclinationem amisisse , & solum remansisse potentem ad peccandum & malè agendum. Cui error in tractatu de actibus humanis fusè impugnatus est , potestque adhuc magis confutari ratione D. Thomæ loco citato.

E Inclinatio ad bonum honestum , & rationi consonum , homini convenit ex hoc ipso quod rationalis est , & ad ipsam rationem sequitur tanquam proprietas illius : At per peccatum non potest ab homine tolli quod sit rationalis , alioquin peccati capax non esset : Ergo nec naturalis ejus inclinatio ad bonum honestum totaliter destrui. Unde videmus quod nullus est homo quantumcumque barbarus & infidelis , etiamsi adhuc existat in peccato originali , qui ex propria natura non inclinetur naturaliter ad aliquod bonum honestum , puta ad colendum parentes , ad educandos filios , ad diligendum amicos ; & qui non approbet virtutem , ac non

sentiatur remorsum conscientiae, quando quid inhonestum operatur.

Hinc sequitur quod in ipsis etiam damnatis maneat naturalis haec ad bonum honestum inclinatio, quamvis ex defectu divini auxilii nunquam in actum reduci possit, ut docet S. Thomas hic art. 2. ad 3. Talis enim inclinatio, ut dicebamus, quaedam est creaturae rationalis & intellectualis proprietas, quae ipsam necessario consequitur, divinaeque imaginis radius, qui gehennae igne comburi potest, sed non exuri, ut eleganter declarat D. Bernardus his verbis: *Ad imaginem & similitudinem factus est homo: imago in libertate, similitudo in virtutibus. Similitudo quidem perit: veruntamen in imagine pertransit homo. Imago siquidem in gehenna ipsa uri poterit, non exuri; ardere, sed non deleri. Hac tunica inconsutilis non scinditur, & quocumque pervenerit anima, ibi erit.*

Serm. 1.
de an-
nunt.

9. Potest etiam suaderi conclusio hac ratione, quam in eodem articulo insinuat S. Doctor Licet quando aliqua inclinatio minuitur intrinsicè & ex parte subiecti, possit totaliter corrumpi, quia cum ejus entitas sit limitata, oportet quod per continuam subtractionem partium aliquotarum tandem tota destruat; secus tamen quando minuitur solum extrinsecè, & propter impedimenta quae continuo superveniunt, quia nullum ex his impedimentis auferat aliquid entitatis: Sed inclinatio naturalis hominis ad bonum non minuitur per peccatum primo, sed secundo modo, ut praecedenti conclusione ostensum est: Ergo per illud non potest totaliter destrui.

Argumenta, quae contra has conclusiones fieri solent, nullius sunt roboris, & ex principiis statuis facile dilui possunt: ideoque praetermittuntur.

ARTICULUS II.

Utrum mors, morbi, & caetera alia miseria corporales, sint effectus peccati originalis?

10. **R**ATIO dubitandi est primò: Quia mors est homini naturalis; provenit enim ex conditione materiae appetentis alias formas, & hoc appetitu formae habitae infidiantis; unde homini conveniret in statu purae naturae, in quo nullum praecessisset peccatum: Sed quod naturaliter homini convenit, non est effectus vel poena peccati: Ergo nec mors.

Secundò: Sublatà causà tollitur effectus: At sublato peccato per baptismum originali peccato, adhuc remanent in homine moriendi necessitas, morbi, & alia miseriae corporales: Ergo illa non sunt effectus aut poenae originalis peccati, sed conditiones naturales humanae naturae, quae in ea esse non desinissent, etiam si Adamus non peccasset.

Tertiò: Causa aequalis aequalem producit effectum: Sed culpa originalis est aequalis in omnibus Adae posteris, & tamen morbi & caeterae miseriae corporales in ipsis non sunt aequales, ut experientia constat: Ergo illa non sunt effectus originalis peccati. His tamen non obstantibus.

11. Dico, mortem, & alias arumnas quas patimur in hac vita, esse effectus seu poenas originalis peccati. Ita docent omnes Catholici cum D.

A Thomae hic art. 5. contra Pelagianos, qui ut referunt Augustinus lib. de haeres. cap. 8. & Alphonsus à Castro lib. 2. adversus haereses, verbo *Adam*, haeresi 4. assererent Adamum mortuum fuisse non in poenam peccati, sed ex necessitate naturae. His adjungit Sixtus Senensis lib. 5. bibliotheca sanctae, annot. 36. & 52. Augustinum Chisami Episcopum, sententem peccatum Adae non intulisse homini corporis mortem, sed animi duntaxat; & Josephum lib. 1. antiquit. docentem primorum parentum delictum non intulisse illis necessitatem moriendi, sed vitae brevitate, & accelerationem senectutis ac mortis. Hoc praemisso.

B Probatur primò conclusio ex Scriptura: dicitur enim Sapient. 2. *Deus creavit hominem inextinguibilem (id est immortalem) sed invidia diaboli mors intravit in mundum. Et Eccli. 25. A muliere factum est initium peccati, & per illam omnes morimur. Idem saepe docet Apostolus in Epist. ad Roman. nam cap. 5. ait: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors. Et cap. 6. Stipendia peccati mors. Et cap. 8. Corpus mortuum est propter peccatum.*

Probatur secundo ex SS. Patribus: Augustinus enim lib. de peccato originali cap. 34. & sequentibus docet mortem, & alios defectus corporales, in nos venire de damnatione peccati. Et lib. 13. de civitate cap. 15. Constat (inquit) inter Christianos veraciter Catholicam tenentes fidem, etiam ipsam nobis mortem corporis, non lege naturae, sed merito infligam esse peccati. Idem Isidorus in lib. etymolog. docet quod mors à mordendo dicitur: quia cum primus parens fructum vitium mordidit, per morsum mortem incurrit. Similia habet D. Julianus Archiep. Tolet. lib. 1. de orig. mortis cap. 4. Mors (inquit) à morsu primi hominis est appellata: nam cum primus humani generis parens lignum vitium per inobedientiam contigit, per morsum mortem incurrit.

Probatur tertio ex Tridentino sess. 5. decreto de peccato origin. ubi expressè definitur primum parentem peccando, in se & in omnem suam posteritatem, mortem vel necessitatem moriendi inveniisse. Idem prius fuerat definitum in Millevitano can. 1. & in Arausicano 2. can. 2.

Denique suaderetur conclusio ratione: Licet mors, morbi, & alia miseriae corporales naturaliter contingant homini, utpote ex quatuor elementis, subindeque quatuor primis qualitatibus contrariis inter se pugnantibus composito; quia tamen justitia originalis, perfecte subiciens & subordinans corpus animae, hos defectus impediabat, non minus quam palus, qui navem in medio flumine constitutam retinet, ne in mare ad quod naturaliter tendit devolvatur: ideo sicuti qui palum auferret, causa esset per accidens, & tanquam removens prohibens, descensus navis in mare; ita & peccatum originale, quod sustulit originalem justitiam, est causa per accidens mortis, & aliorum defectuum corporalium, qui sunt media ad illam.

Ex quo patet solutio ad primum argumentum in ratione dubitandi propositum: Est enim concedamus mortem, & alios defectus corporales esse homini naturales ex parte corporis, ex quatuor elementis compositi, quia tamen per peccatum Adami jaeturam fecimus illius doni gratuiti, quod mortem arcebat, tale peccatum dicitur causa mortis, & consequenter aliorum defe-

defectum qui sunt media ad ipsam, si non per se, saltem per accidens, ut diximus. Unde in forma, concessa Majori, distinguo Minorem: quod naturaliter homini non venit, non est effectus aut pena peccati, si non supponatur impeditum per gratiam, concedo Minorem: si impeditum supponatur, nego Minorem, & Consequentiam.

Ad secundum respondeo veram esse Majorem de causa per se, falsam autem de causa per accidens: peccatum verò originale, ut diximus, non est causa per se mortis, & aliorum defectuum corporalium, sed per accidens tantum, & tanquam removens prohibens: unde illo dimisso in baptismo, potest perseverare in homine necessitas moriendi, non restituta per illum originali iustitia, quantum ad effectum ejus secundarium, qui erat per se de subijcere corpus animæ, illudque per talem subjectionem reddere impossibile & immortale.

Ad tertium similiter distinguo Majorem: causa æqualis æqualem producit effectum, si sit causa per se, concedo Majorem: si sit causa tantum per accidens, nego Majorem. Solutio est D. Thomæ hic art. 5. ad 1. ubi sic ait: *Dicendum quod æqualitas cause per se, causat æqualem effectum... sed æqualitas cause removens prohibens non ostendit æqualitatem effectuum: si quis enim aequali impulsu dirvellat columnas, non sequitur quod lapides superpositi æqualiter moveantur, sed ille velocius movebitur, qui gravior erit secundum proprietatem suæ naturæ cui relinquitur, remoto prohibente. Sic igitur remotâ originali iustitiâ, natura corporis humani relicta est sibi: & secundum hoc, iuxta diversitatem naturalis complexionis, quorundam corpora pluribus defectibus subiacent, quorundam verò paucioribus, quamvis existente originali peccato æquali.*

ARTICULUS III.

Quid si macula peccati, seu peccatum habituale personale?

§. I.

Premittantur quæ apud omnes sunt certa, & referuntur sententiæ.

SUPPONO primò, ex peccato præterito relinqui quandam maculam in anima peccatoris, per quam habitualiter dicitur maculata, imunda, Deo invisâ, &c. Ita colligitur ex Scriptura, in qua peccatum frequentissimè appellatur macula, immunditia, sordes, &c. Item iustificatio, quæ homo transfertur à statu peccati, ablutio & mundatio dicitur, ut patet ex illo Ezechiel. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris.* Præterea, ut discurrit D. Thomas hic art. 1. macula in rebus spiritualibus dicitur ad similitudinem maculæ in rebus corporalibus. Sicut ergo corpus aliquod maculari dicitur, quando ex contactu & commixtione alterius, nativum amittit splendorem seu nitorem, ut vestis, cum inficitur luto vel oleo: ita anima maculam spiritualem contrahit, dum inordinato voluntatis affectu, qui est veluti quidam animæ tactus, creaturæ adherens, perdit nitorem & splendorem, quem habet ex resplendentia divini luminis, scilicet sapientiæ & gratiæ, per quam

ab bene & decenter agendum perficitur. Unde Augustinus (ab eodem S. Doctore opusc. 61. cap. 13. relatus) ait quod *anima media inter Deum & creaturas, conversione ad Deum illuminatur, melioratur, & perficitur: conversione ad creaturas obtenebratur, deterioratur, & corrumpitur.*

Hanc rationem confirmat & magis illustrat S. Doctor hic qu. 86. art. 1. resp. ad 2. ex differentia quæ inter intellectum & voluntatem reperitur: Nam *actio intellectus (inquit) perficitur secundum quod res intelligibiles sunt in intellectu per modum ipsius intellectus, & ideo intellectus ex eis non inficitur, sed magis perficitur. Sed actus voluntatis consistit in motu ad ipsas res, ita quod amor rei amata animam conglutinat: & ex hoc anima maculatur, quando inordinate inhæret; secundum illud Osee 9. facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.*

Suppono secundò, hanc maculam remanere in homine, donec peccatum à qua causatur fuerit remissum, & infusa animæ gratia justificans, ut patet ex illo Josue 22. *Peccastis in Beelphegor, & usque in præsentem diem macula huius sceleris in vobis permanet.*

Suppono tertio, maculam peccati mortalis, de qua solum agimus in præsentem, esse idem omnino quod peccatum habituale, & solo nomine distinguuntur, quamvis inter hæc duo nomina unum altero magis vel minus rem explicet: in hoc enim quod est exprimere Dei offensam, adhuc per penitentiam non retractatam, videtur antecellere hoc nomen, *peccatum habituale*: in hoc verò quod est significare turpitudinem & privationem nitore debiti subiecto, videtur quod hoc nomen, *macula*, excedit. Ratio huius suppositionis evidens est: nam esse maculatum & imundum coram Deo (quod est effectus formalis maculæ) nihil aliud est, quam esse peccatis coinquinatum, & esse Deo injuriosum & offensum; quod est effectus formalis peccati habitualis: ubi autem effectus formalis est idem, eadem debet esse forma vel quasi forma tribuens talem effectum. Unde Theologi his temporibus maculam peccati, & peccatum habituale, pro eodem indifferenter usurpant: apud antiquos verò complexum illud, *peccatum habituale*, non erat in usu (ideoque apud S. Thomam nusquam reperitur, nec Bergomensis in sua tabula aurea ejus mentionem facit) sed nomen peccati ad solum actuale vel originale restringebant, & quod nos peccatum habituale dicimus, illi non nisi peccati maculam appellabant.

Suppono ultimo, peccatum habituale aliud esse originale, quod per generationem transfunditur, & resultat in nobis ex peccato actuali Adami, quo Dei præceptum in paradiso terrestri violavit, de quo fusè egimus disputatione præcedenti: aliud personale, quod resultat ex peccato actuali à nobis commisso, & in nobis remanet, donec per contritionem & infusionem gratiæ auferatur: & de isto in præsentem disputamus, & inquirimus quid illud sit, sive in quo formaliter consistat?

Variè circa hoc opinantur Authores. Scotus in 4. dist. 14. qu. 1. asserit maculam peccati consistere in ordinatione passiva ad penam ut disconveniēti animæ, seu in relatione rationis resultantem in anima, propter culpam commissam; quam dicit appellari maculam, reatum, & offensam.

fenfam, diverſa ratione: Nam quatenus respicit animam, & eſt illi diſconveniens, dicitur macula; quatenus refertur ad pœnam, appellatur reatus ſeu obligatio pœnæ; quatenus verò provenit ex actione divinæ voluntatis ordinantis peccatorem ad pœnam, vocatur offenſa. Scotum ſequuntur Gabriel, Major, Almainus, & alii Nominales, quamvis in modo explicandi talem doctrinam, non nihil dividantur.

Alii docent cum Vazque hic diſp. 139. cap. 5. hominem tranſacto actu peccati non denominari habitualiter peccatorem ab aliquo ſibi intrinſeco, ſed ab extrinſeco, nempe à peccato actuali præterito, quod eſt phyſicè tranſierit, moraliter tamen perſeverare cenſetur, donec per penitentiam retractetur, & per inſuſionem gratiæ tollatur: unde illi Authores maculam peccati, ſeu peccatum habituale, in ſola denominatione extrinſeca, proveniente à peccato præterito non retractato, conſiſtere aſſeverant.

Alii verò illud ponunt in aliquo habitu, quo anima & voluntas manent converſæ habitualiter ad bonum commutabile ſicut ad ſinem ultimum, & à Deo averſæ. Ita Lorca, Martinez, Nunno, & alii, qui docent peccatum originale conſiſtere in converſione habituali ad creaturam: eodem enim modo, ſervatâ proportionem, de peccato habituali perſonali philoſophandum exiſtimant.

Denique S. Thomas hic art. 1. & 2. & alibi paſſim aſſerit maculam peccati non eſſe aliquid poſitivum, ſed formaliſter conſiſtere in privatione nitotris animæ in ordine ad ſuam cauſam, quæ eſt peccatum actuale. Unde ſit

S. II.

Conſutantur tres primæ ſententiæ, & quarta ſtatuitur.

Dico primò, maculam peccati non eſſe ordinationem paſſivam ad pœnam peccato debitam.

Probatur concluſio multipliciter. In primis enim priùs intelligitur in homine macula ex peccato relicta, quam deputatio ad pœnam; idè enim quis deputatur ad pœnam, quia eſt culpabilis ſeu peccator, & peccati maculâ infectus: Ergo deputatio ſeu ordinatio paſſivæ ad pœnam non eſt ipſa macula peccati, ſed ipſam priùs ſaltem naturâ ſupponit. Unde D. Thomas in 2. diſt. 42. in expoſit. textus ait quod macula eſt medium inter actum peccati & reatum, quaſi effectus actus, & fundamentum reatus.

Probatur ſecundò: Eſt Deus ſtatuiſſet nullam inferre pœnam peccato, adhuc eſſet anima poſt actum peccati maculata, immunda, & in ſtatu peccati: Ergo macula propriè non eſt ordinatio ad pœnam.

Tertiò: Dammati in inferno novas maculas contrahunt ex peccatis quæ ibi continuè committunt; & tamen cum non ſint ampliùs in ſtatu demerendi, ut pote in termino exiſtentes, non ordinantur à Deo ad novam pœnam: Ergo idem quod priùs.

Quartò: Remiſſi culpæ, & ablata maculâ, adhuc remanere poteſt ordinatio ad pœnam, quia in juſtificatione non ſemper pœna omnino remittitur, ſed mutatur æterna in temporalem, juxta illud Auguſtini: *Ne culpa putaretur parva, ſi cum ea ſintretur & pœna, prolixiorẽ eſſe voluit pœnam, quàm culpam: temporaliter enim*

detinet pœna, quem iam reum ad damnationem non detinet culpa. Ergo macula peccati non conſiſtit in ordinatione ad pœnam.

Denique macula apud omnes eſt de genere mali culpæ, cum ſit ipſum habituale peccatum, atque adèd nequit ab aliquo Dei actu, ſive per modum effectus, ſive per modum denominationis provenire: ordinatio verò paſſivæ peccatoris ad pœnam, procul dubio eſt de genere boni; nam bonum & juſtum eſt peccatorem ad pœnam deſtinari, imò eſt effectus vel denominatio ipſius actus divini deſtinantis: igitur ratio maculæ conſiſtere nequit in tali ordinatione.

Hæ rationes adèd convincentes ſunt ad demonſtrandum peccatum habituale non conſiſtere in deputacione paſſivæ ad pœnam, ut Scotiſta ſuum Magiſtrum interpretari conentur, & aſſerant ipſum per ordinem ſeu deputacionem ad pœnam intellexiſſe pœnæ condignitatem, & in eo collocari eſſentiam peccati habitualis. Verùm hæc interpretatio non juvat, nec ſententiam Scoti probabiliorẽ reddit: Nam condignitas pœnæ eſt proprietas conſequens culpam, ſicut condignitas præmi conſequitur bonitatem moralem actus meritorii: Ergo eſſentia peccati habitualis conſiſtere nequit in reatu ſeu deputacione ad pœnam, accepta pro condignitate pœnæ.

Confirmatur: Non idèd aliquis eſt peccator, quia eſt dignus pœnâ, ſed potius contra dignus eſt pœnâ, quia eſt peccator: Ergo peccatum habituale non conſiſtit in condignitate pœnæ.

Dico ſecundò, maculam peccati, ſeu peccatum habituale, non eſſe ſolam denominationem extrinſecam, delumptam à peccato actuali præterito.

Probatur primò: Peccatum habituale originale eſt aliquid nobis intrinſecum, & diſtinctum à peccato actuali Adami, atque ab eo derivatum, ut contra Pighium, & Catharinum diſputatione præcedenti oſtendimus: Ergo ſimiliter peccatum habituale perſonale erit aliquid nobis intrinſecum, diſtinctum à peccato actuali præterito, & non ſola denominatio extrinſeca ab illo petita. Conſequentiã pater: Tum quia peccatum habituale perſonale non minus debet eſſe intrinſecum, nec minus aſſicere phyſicè peccatorem adultum, quàm peccatum habituale originale aſſicere parvulum: Tum etiam, quia ſi peccatum actuale Adami vim habet tranſfundendi in poſteros aliquid habituale intrinſecum, quod verè & propriè peccatum ſit, verèque & intrinſecè illos denominet peccatores, à fortiori relinquere debuit in Adamo aliquid habituale intrinſecum, per quod verè & propriè peccator diceretur: cumque eadem ſit ratio de peccato actuali aliorum hominum, dicendum eſt ex eo aliquid intrinſecum derivari, quo peccatores denominantur, & quod macula peccati, ſeu peccatum habituale dicitur.

Probatur ſecundò concluſio: Denominatio exprimens permanentiam & ſtatum, ſeu modum eſſendi fixum & quietum, non poteſt ſumi ab eo quod eſt tranſiens, & ſe habet per modum tendentiæ & motus; nam inter denominationem & formam denominantem debet eſſe proportio quantum ad modum eſſendi: Sed denominatio injuſti & peccatoris dicit aliquid permanens, & fixum ac quietum; peccatum verò actuale eſt quid tranſiens, & dicit fluxum & tendentiam in aliud: Ergo denominatio peccatoris non ſumitur

ur ab actu peccati præterito, sed ex aliquo termino intrinseco ab ipso in anima peccatoris relicto, & in ipsa habitualiter permanente, donec per gratiam justificantem tollatur.

38. Confirmatur à simili: Ita se habet quoad præsens denominatio peccatoris & injusti ad formam ex qua oritur, sicut opposita denominatio justi & sancti ad formam unde sumitur: Sed hæc secunda denominatio, ex eo quod exprimit statum subiecti, & modum essendi in illo fixum & permanentem, nequit desumi ab aliqua operatione vel actu secundo, quantumvis optimo & perfecto, sed solum à gratia justificante, quæ est forma habitualis & permanens: Ergo neque illa prima poterit ob eandem rationem desumi ab actu pravo & peccaminoso, sed solum ab aliqua ratione, quæ sit habitualis & permanens, qualis est gratia privatio.

39. Confirmatur amplius: Ab habitu vel forma permanente non potest sumi immediatè denominatio exprimens tendentiam & motum, uti est denominatio peccantis, vel denominatio merentis: Ergo neque ab eo quod est tendentia & motus, sicut sunt peccatum actuale, & actus charitatis, sumi poterunt denominationes exprimentes permanentiam & statum, uti exprimentur denominatio peccatoris, & denominatio justi.

Dico tertio, maculam peccati, seu peccatum habituale, non esse habitum inclinantem voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem.

40. Probatur primo, ex D. Thoma in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. in sed contra, ubi sic dicitur: *Ex peccato non remanet positivè aliquid in anima, nisi dispositio vel habitus, quæ consequuntur peccatum ex parte actus, ex quo aliquid ponit: Sed macula non est dispositio ex actu causata, nec habitus; quod patet ex hoc quod dispositio & habitus possunt sine gratia destrui per contrariam consuetudinem. ... macula autem sine gratia non auferitur: Ergo macula non ponit aliquid positivè in anima.* Adde quod per justificationem tollitur omnino macula, & tamen non tolluntur omnino prava dispositiones & habitus vitiosi: Ergo macula non est prava aliqua dispositio vel habitus.

41. Probatur secundo: Finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsius, ut patet in disputatione sequenti: At circa bonum proprium & privatum nullus constituitur habitus, cum voluntas, utpote inclinatio totius suppositi, sit circa tale bonum per se ipsam sufficienter determinata, ut in tractatu de virtutibus ostensum est: Ergo macula peccati non potest consistere in habitu inclinante voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem.

42. Probatur tertio: Habitus convertens voluntatem ad ultimum finem, debet illam sibi secundum omnes inclinationes & affectus subijcere, eamque adæquatè & rotatè tali fini subordinare; cum ratio ultimi finis sine tali subiectione & subordinatione salvari nequeat: Sed nullus habitus à voluntate productus potest id præstare, cum sit minoris & inferioris virtutis quam ipsa voluntas, sicut omnis effectus æquus est inferior suæ causæ: Ergo macula peccati non potest consistere in habitu à voluntate producto, ipsam inclinante seu convertente ad creaturam tanquam ad ultimum finem.

43. Confirmatur: Idcirco habitus charitatis potest convertere nostram voluntatem ad Deum

Tom. III.

A sicut ad finem ultimum, quia cum non sit ejus effectus, neque virtute aut actibus ejus acquisitus, sed participatio voluntatis divinæ, & à Deo infusus, est omnino superior ipsa voluntate, quam convertit, & hac ratione potest eam sibi, & Deo ut ultimo fini adæquatè subijcere: Ergo cum habitui malo hæc superioritas respectu voluntatis peccantis nullo ex capite possit accedere, non est quo pacto eam plenè sibi subijciat, & ad creaturam tanquam ad finem ultimum inclinet & convertat.

Denique suadetur conclusio: Habitus non generantur, nec destruantur, nisi per plures actus repetitos, ut communiter docent Philosophi: Sed macula peccati per unicum actum peccaminosum causatur in anima, & per unicum charitatis & contritionis actum deletur: Ergo non est habitus.

Dico ultimo, maculam peccati mortalis, seu peccatum habituale, quatenus est morale, esse privationem nitoris gratiæ sanctificantis, cum respectu ad actum peccati præcedentem, à quo causatur. Ita expressè docet S. Thomas variis in locis: Nam hic quæst. 86. art. 1. ad 3. sic ait: *Macula non est aliquid positivè in anima, nec significat privationem solam, sed significat privationem quandam nitoris anima in ordine ad suam causam, quæ est peccatum: & ideo diversa peccata diversas maculas inducunt. Et est simile de umbra, quæ est privatio luminis ex objecto alicujus corporis, & secundum diversitatem corporum objectorum diversificantur umbra.* Et in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. *Ipsa macula* (inquit) *quantum in se est, nihil ponit de essentia sua nisi privationem gratiæ, sed ponit ut causam obstaculum peccati, quod obstat ad gratiæ receptionem, & propter hoc etiam macula, tenebra dicitur.* Item quæst. 3. de potent. art. 6. ad 23. sic habet: *Dicendum quod macula in anima non ponit naturam aliquam, sed solum gratiæ privationem, tamen cum respectu ad actum peccati præcedentem, qui hujus privationis causa fuit, vel esse potuit.* Ex quibus locis non solum habemus quod macula nihil positivum dicat, sed etiam quod sit privatio gratiæ cum connotatione ad suam causam, scilicet peccatum actuale præcedens: si enim esset privatio sine prædicto ordine, cum omnia peccata conveniant ex parte aversionis & privationis gratiæ, sequeretur quod omnium peccatorum esset una macula, quod est absurdum: tot enim sunt maculæ, quot peccata actualia quæ committuntur, ut infra dicemus.

Potest etiam suaderi conclusio ratione: Primo quia id quod primo & per se excluditur per justificationem, est macula peccati, seu peccatum habituale; cum justificatio impii sit remissio peccatorum, ut ostendit D. Thomas infra quæst. 1. art. 1. Sed quod primo & per se per justificationem excluditur, est privatio gratiæ, cum ejus infusio sit terminus ad quem justificationis, ut Theologi docent in tractatu de gratia, unde S. Doctor ibidem art. 2. ait quod *non posset intelligi remissio culpe, si non adesset infusio gratiæ*: Ergo macula peccati, seu peccatum habituale, in privatione nitoris gratiæ sanctificantis consistit.

Probatur secundo: Per illud homo constituitur debet peccator & injustus habitualiter, cujus oppositum constituit illum habitualiter sanctum & justum; cum denominationes oppositæ à formis seu rationibus oppositis petendæ sint: Sed gratia sanctificans immediatè constituit hominem sanctum & justum habitualiter: Ergo ejus

Mmm ptiva-

privatio immediatè illum denominat & constituit peccatorem & injustum habitualiter; & per consequens in tali privatione ipsum peccatum habituale formaliter & immediatè consistit.

38. Tertiò: Eodem proportionali modo philosophari debemus de peccato habituali personali, sicut de originali: Sed peccatum habituale originale in privatione justitiæ originalis, ut voluntaria voluntate capitis, formaliter consistit, ut disputatione præcedenti vidimus: Ergo etiam peccatum habituale personale consistit in privatione gratiæ sanctificantis, ut voluntaria voluntate propria ejus qui illam habet.
39. Confirmatur: Sicut privatio originalis justitiæ habet quicquid requiritur ut sit formaliter peccatum habituale originale, ut ibidem ostendimus; ita & privationi gratiæ sanctificantis nihil deest ex his quæ requiruntur ut sit peccatum habituale personale; est enim habitualis & voluntaria aversio à Deo ut fine ultimo & supernaturali, sicut ipsa gratia sanctificans est unio & conversio habitualis ad Deum ut finem ultimum & supernaturalem: Ergo &c.
40. Denique probatur conclusio: Cum peccatum habituale non consistat in deputatione ad pœnam, nec in denominatione extrinseca, desumpta à peccato actuali præterito, nec in habitu inclinante voluntatem ad bonum commutabile ut in ultimum finem, ut præcedentibus conclusionibus ostensum est, vix aliud restat per quod constituitur, quàm privatio gratiæ sanctificantis.
41. Adverte autem, me dixisse in conclusione, peccatum habituale, quatenus mortale est: quia si loquamur de peccato habituali secundum se, & abstrahendo à mortali, consistit in privatione conformitatis ad legem, seu rectitudinis rationis, talis enim privatio ex quoocunque peccato in anima relinquatur; ex solo autem peccato mortali, privatio gratiæ sanctificantis causatur. Unde D. Thomas hic art. 1. utriusque privationis meminit, dum ait: *Anima hominis duplicem habet nitorem (quo privatur per peccatum) unum quidem ex resurgentia luminis naturalis rationis, per quam diriguntur in suis actibus; alium verò ex resurgentia divini luminis, scilicet sapientiæ & gratiæ, per quam etiam homo perficitur ad bonè & decenter agendum.*

§. III.

Præcipua objectiones solvuntur.

42. **O**bjicies primò: D. Thomas infra quæst. 113. art. 1. docet justificationem impij non esse simplicem mutationem, sed motum à contrario in contrarium, atque adeò à positivo in positivum: Ergo censet peccatum habituale, quod est terminus à quo justificationis, esse aliquid positivum, & non solum privationem gratiæ sanctificantis. Unde qu. 28. de verit. art. 6. dicit quod *culpa aliquid ponit, & non solum absentiam gratiæ.*
43. Respondeo primò, D. Thomam non intendere, terminum à quo justificationis esse propriè & rigorosè contrarium, ut contingit in alijs moribus strictè sumptis, puta calefactionis, aut dealbationis; sed largè & impropriè, ut dici solent contraria quælibet opposita, inter quæ cadit medium, sive utrumque sit positivum, sive unum positivum & alterum privativum.
44. Secundò responderi potest, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo censet peccatum habituale esse quid positivum, secundum id quod importat in recto, nego: secundum illud quod dicitur in obliquo & de connotato, concedo: nam sub hac ratione importat peccatum actuale præteritum, ex quo habituale ortum duxit; & rationem offensæ Deo illata per actum peccati, & non solum absentiam seu privationem gratiæ. Ex quo patet solutio ad aliud testimonium ex quæst. 28. de verit. desumptum.
- O**bjicies secundò: Si quis offendat aliquem Regem, post actum offensæ nihil aliud remanet quàm reatus, seu deputatio ad pœnam: Ergo similiter dum quis offendit Deum, post actum offensæ nihil remanet in peccatore quàm reatus pœnæ æternæ; & ita macula peccati nihil aliud erit quàm reatus seu deputatio ad pœnam æternam.
- Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia amicitia Regis nihil intrinsecum ponit in eo quem diligit, bonè tamen amicitia Dei consistens in gratia & charitate: quare licet dum quis offendit Regem, & amicitiam ejus amittit, nihil intrinsecum perdat, bonè tamen qui offendit Deum, amittit enim habitum gratiæ & charitatis; subindeque per talem offensionem in eo causatur gratiæ privatio, quæ macula animæ dicitur, & licet in peccatore post actum peccati, præter reatum pœnæ æternæ, macula peccati remanet. Unde inter propositiones Michaëlis Baii, à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas, hæc erat 56. *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil remanet nisi reatus sive obligatio ad pœnam.*
- O**bjicies tertio: Homo transacto actu peccati, non solum manet habitualiter aversus à Deo, sed etiam conversus habitualiter ad creaturam, seu ad bonum commutabile tanquam in ultimum finem: Sed hæc conversio fieri nequit nisi per habitum positivum moraliter malum: Ergo in peccatore, transacto actu peccati, remanet prava aliqua dispositio, seu habitus inclinans & convertens voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, in quo peccatum habituale consistit. Major est certa, nam homo semper habet aliquem finem ultimum, cui adhæret vel in actu vel in habitu: Ergo sicut existens in statu gratiæ, est habitualiter conversus in Deum ut in finem ultimum; ita existens in statu peccati mortalis, erit conversus ad creaturam, seu ad bonum commutabile, tanquam ad ultimum finem. Minor verò suadetur: nam talis conversio ex ipso nomine importat & exprimit quid positivum, sicut aversio privationem; ex eo autem quod est ad bonum commutabile tanquam ad finem ultimum, atque adeò perversa & peccaminosa, debet fieri per aliquid de genere mali; cumque sit conversio habitualis, oportet ut positivum per quod fit, habeat rationem mali habitus.
- Confirmatur: In voluntate peccatoris nihil aliud excogitari potest pro constituenda tali conversione, nisi vel ipsa voluntatis natura, vel privatio habitus charitatis, per quem erat antea in Deum ut ultimum finem conversa, vel aliquis habitus vitiosus & pravus: Sed non constituitur per primum, natura enim voluntatis eadem est sub gratia, & sub peccato, & sub conversione tum ad Deum, tum ad commutabile bonum, & ita nequit per seipsam ullam ex his conversionibus constituere. Neque per secundum, quia conversio, ut dicebamus, ex ipso nomine

nomine importat quid positivum, ac proinde per solam privationem nequit constitui: Ergo dicendum est tertium, videlicet constitui per habitum pravum & vitiosum.

49. Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, concedo quidem conversionem peccatoris ad bonum commutabile esse quid positivum, & malum moraliter: sed nego inde sequi eam debere fieri per habitum pravum & vitiosum; quia (ut supra annotavimus) finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsius; ad rationem autem communem boni proprii voluntas per seipsam est sufficienter determinata, sicut qualibet alia potentia ad rationem communem sui objecti; & ita neque indiget habitu determinante seu inclinante erga tale bonum, neque est capax illius; ipsa quippe inclinatio essentialis præstat eminentius quicquid præstare posset habitus. Talis ergo conversio est ab inclinatione essentiali voluntatis (per quam ipsa est habitualiter conversã ad bonum proprium & privatum) non nudè & solitarie sumptã, sed ut connotante privationem gratiæ & charitatis, per quam tale bonum redditur irreferibile ad Deum, subindeque habet rationem ultimi finis. Ex quo patet ad confirmationem: nam revera tam ipsa natura seu essentialis inclinatio voluntatis, quam privatio charitatis & gratiæ, concurrunt in conversione habituali peccatoris in suum ultimum finem, unaquæque suo modo; quia totum positivum quod in tali conversione reperitur, est ab ipsa inclinatione voluntatis in bonum proprium & privatum; perverio verò illius conversionis tota est ex privatione charitatis & gratiæ, impediente relationem ad bonum divinum, & cogente sistere in ipso bono proprio tanquam in ultimo fine.

50. Objicies quartò: Peccatum actuale consistit in positiva tendentiã ad objectum dissonum regulis morum, seu in actuali conversione ad bonum commutabile ut ad ultimum finem: Ergo peccatum habituale ex actuali relicto & causato, in simili tendentiã, seu conversione habituali debet consistere. Antecedens patet ex dictis in 3. disp. art. 1. Consequentia verò manifesta videtur ex paritate rationis.

51. Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam, & paritatem: idè enim peccatum actuale in tali tendentiã seu conversione actuali formaliter consistit, quia primum quod in illo intelligitur est positiva tendentiã in objectum prohibitum; privatio verò gratiæ aut rectitudinis actui debite, consequenter tantum & secundariò ad illud se habet: primum autem quod intelligitur in peccatore, remanens transfacto actu peccati, non est habitualis tendentiã in objectum prohibitum, seu conversio habitualis ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, sed privatio gratiæ & charitatis, ex qua (ut supra ostendimus) oritur tota perversitas quæ in habituali conversione ad bonum proprium & privatum reperitur.

52. Objicies quintò: Si quis in puris naturalibus peccaret, contraheret maculam: At tunc non esset privatio gratiæ, sed sola negatio, cum in tali statu natura humana ad ordinem gratiæ non esset elevata: Ergo macula peccati, seu peccatum habituale, non consistit in privatione gratiæ.

53. Huic argumento in primis responderi potest, Tom. III.

A nullum esse inconveniens dicere, peccatum habituale in statu naturæ puræ fore alterius essentia & rationis quàm modò est, ac proinde habiturum aliud constitutivum, nempe privationem subjectionis seu conversionis habitualis in Deum ut ultimum finem naturalem.

Secundò dici potest, quòd sicut macula relicta ex secundo peccato mortali quod committitur, est privatio gratiæ, qualicet per accidens tale peccatum eam non destruat, eò quòd eam non inveniat in subiecto, per se tamen & ex natura sua est destructivum illius; ita similiter macula, quam contraheret homo constitutus in puris naturalibus, si peccaret mortaliter, posset dici privatio gratiæ, quia illam excluderet, si in subiecto inveniret, & à Deo ut sine supernaturali averteret, si hominem ad talem finem ordinatum reperiret.

Objicies ultimò: Si macula peccati esset privatio gratiæ, sequerentur plura inconvenientia. Primum esset, quòd macula peccati, seu peccatum habituale, nullius esset determinatæ speciei in genere moris, cum privatio gratiæ secundum se ad nullam determinatam speciem moris pertineat. Secundum esset, quòd omnia peccata habituala forent ejusdem rationis & speciei; privatio enim non aliter habet unitatem aut distinctionem, nisi juxta unitatem aut distinctionem formæ quæ privat: gratia autem sanctificans, non est, nec esse potest, nisi unius speciei, ut dicitur in tractatu de gratia. Tertium esset, quòd qui commisit gravius peccatum, non haberet majorem seu deterio rem maculam, quàm qui commisit minus grave; quia qui commisit minus grave, æquè privatur gratiã, ac qui graviore se obstrinxit. Denique, cum privatio gratiæ non sit nisi una in unoquoque peccatore, si peccatum habituale in ea consistat, unum tantum erit in quolibet peccatore, etsi plura & diversa peccata actualia commiserit.

Ut solvatur hoc argumentum, & clarè ostendatur illa inconvenientia non sequi ex nostra sententiã, duo breviter præmittenda sunt. Primum est, quòd privatio gratiæ duplicem dicit respectum, nempe ad gratiam quæ privat, & ad actum peccaminosum à quo causatur. Secundum est, quòd talis privatio non constituit peccatum habituale, quatenus præcisè dicit ordinem ad formam quæ privat, sed quatenus addit respectum ad illum actum qui fuit ejus causa, ut expressè docet S. Thomas locis infra referendis. Ex his clarè patebit prædicta inconvenientia non sequi ex nostra sententiã Unde

Ad primum negatur sequela: Licet enim privatio gratiæ, secundum se considerata, ad nullam determinatam speciem moris pertineat, si tamen consideretur in ordine ad suam causam, sic reductivè pertinet ad speciem, ad quam spectat peccatum actuale à quo causatur, furti videlicet, moechiæ, aut gula, &c.

Ad secundum nego pariter sequelam: quia etsi privatio gratiæ materialiter, & quasi in essere, unius tantum sit speciei, formaliter tamen & in esse rationis constitutiva peccati habitualis, multiplicatur, & distinguitur specie, juxta diversitatem specificam peccatorum actualium ex quibus resultat, ut docet S. Thomas hic art. 1. ad 3. his verbis: *Dicendum quòd macula non est aliquid positive in anima, nec significat privationem solam, sed significat privationem quandam notoris anime in ordine ad suam causam,*

qua est peccatum (scilicet actuale) & ideo diversa peccata diversas maculas inducunt. Et est simile de umbra; que est privatio luminis ex objecto alienius corporis, & secundum diversitatem corporum objectorum diversificantur umbra. Ex quo liquet tertium inconveniens non sequi ex nostra sententia: tanto enim macula peccati, ac privatio gratiæ, censetur deterior, quanto peccatum à quo causatur, gravius est, & magis contrarium charitati.

39. Ad ultimum etiam patet solutio, cum enim peccatum habituale sit privatio gratiæ, ut dicit respectum ad actum à quo causatur; tot sunt peccata habitualia in homine, quot sunt peccata actualia mortalia, quamvis omnia eandem gratiam auferant, ut docet D. Thomas in 2. dist. 32. quæst. 1. art. 1. ad 2. his verbis: *Cum omnium peccatorum mortalium genera hoc commune habeant quod gratiam tollunt, non tamen omnium est una macula, sed diversa, secundum quod defectus gratiæ ad diversas causas refertur: unde defectus gratiæ ex actu luxurie proveniens, est macula illius peccati, & sic de aliis. Et in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. quæst. 1. ad 1. Quamvis (inquit) quantum ad ipsam privationem gratiæ non differant macula peccatorum, differunt tamen quantum ad causam ex qua macula consequitur, & secundum hoc etiam quodlibet peccatum unam maculam addit, in quantum novum obstaculum gratiæ ponit.*

60. Ad complementum huius questionis, quæres in quo consistat macula peccati venialis?

Respondet illam consistere in privatione fervoris charitatis, seu in diminutione charitatis, quoad habilitatem & expeditionem ad eliciendos suos actus, & imperandum aliis virtutibus. Ita colligitur ex D. Thoma in 4. dist. 16. quæst. 2. art. 2. quæst. 1. ad 1. ubi distinguens inter maculam culpæ mortalis & venialis; sic ait: *Dicendum quod macula potest esse dupliciter: uno modo per privationem pulchritudinis, & sic in veniali non manet aliqua macula: quia non tollit gratiam, quæ est animæ decor: alio modo per hoc quod pulchritudo quæ est gratiæ, impeditur ne exterius appareat, sicut per pulverem pulchritudo faciei sordatur; & talis macula est in veniali, quia impeditur decor gratiæ, ne in actibus exterius ostendatur. Ex quo habetur, maculam peccati venialis non esse maculam simpliciter, sed tantum secundum quid: quia non sordatur animam simpliciter, neque tollit formam per quam inest ei pulchritudo, scilicet gratiam & charitatem, sed tantum obtundit & quasi tegit, ut minus relucent & splendescat in actibus; habetque se ad animam existentem in gratia, sicut ad faciem venustam pulvis, quo non nihil tordescit, nec tamen ejus pulchritudo destruitur. Quo sensu dixit S. Leo Papa: *Dum**

Ser. 4 per varias actiones vite huius sollicitudo distenditur, qua necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda urag sordescere.

ARTICULUS IV.

Vtrum peccatum non solum maculam, sed etiam reatum pœnæ inducat, & in quo ille consistat?

61. Dico primò, peccatum non solum maculam, sed etiam reatum pœnæ inducere. Conclusio est certa de fide: ex variis enim Scripturæ locis colligitur, præsertim

A ex illo Matth. 5. *Qui dixerit fratri, suo fatue, reus erit gehenna ignis.* Ratio etiam illam suadet: Nam reatus pœnæ sic habet in peccatis, ut dignitas præmii in bonis operibus: Sed naturali lumine constat, honestam operationem dignam esse præmio: Ergo & peccatum supplicio. Præterea ut discurret D. Thomas hinc quæst. 87. art. 6. *Recta ratio postulat, ut quando ab aliquo ordo seu æqualitas iustitiæ violata est, ab ipso reintegretur & restaretur: Sed qui peccat, transgreditur ordinem & æqualitatem divinæ iustitiæ, plus voluntati suæ indulgendo quam debeat: Ergo oportet ut hunc ordinem & æqualitatem restaret, & divinæ iustitiæ satisficiat per æqualitatem pœnæ, juxta illud Apocal. 18. *Quantum se glorificavit, & in æteris fuit, tantum date illi tormentum & lucrum;* sicque peccatum debitum pœnæ, seu reatum inducit.*

Dico secundo, peccatorem per peccatum triplicem reatum pœnæ incurere, juxta triplicem legem, in quam offendit. Primus nascitur, ex eo quod contra ordinem rectæ rationis nobis à natura insitum & præscriptum agit: secundus, ex eo quod agit contra legem humanam: tertius, quod contra divinam. Primus, seu prima pœna, est remorsus conscientiæ, aut, ut loquuntur Theologi, synderesis, quæ nobis à natura impressa est, & nunquam in ea extinguitur; unde Seneca: *Conscientia est frænum ante peccatum; & flagellum post peccatum.* Cui etiam consonat illud Augustini: *In tripso est flagellum tuum; sic vindicatur in rebellem adversus Deum; ut ipse sibi sit bellum, qui noluit pacem habere cum Deo.* Secunda pœna est temporalis; quæ ab humano iudice in hac vita infligitur. Tertia denique est æterna; cuius Deus est auctor; cum ignem inferni, quo in æternum cruciantur peccatores, creaverit. Ita discurret S. Doctor art. 1. ejusdem quæst. 87.

Dico tertio, reatum non esse ordinationem ad pœnam, sed obligationem seu condignitatem ad pœnam sustinendam.

Probat: Sicut honesta operatio prius est digna præmio, quam ad præmium ordinetur (ideo enim ad præmium ordinatur, quia est præmio proportionata, & eò digna) ita operatio mala, priusquam ordinetur ad supplicium, est digna pœnâ; imò ad illud non ordinatur, nisi quia est digna pœnâ, sicque reatum inducit: Ergo reatus non in ordinatione, seu deputatione ad pœnam, sed in obligatione, seu condignitate ad illam sustinendam formaliter consistit.

Confirmatur: Ergo Deus hominem, qui mortaliter delinquit, non destinaret ad pœnam (ut de lege absoluta potest) nihilominus haberet condignitatem & demeritum respectu illius; quia condignitas ad pœnam oritur ex ipsa culpa veluti ejus proptieras: Ergo in condignitate pœnæ, non verò in ordinatione seu deputatione ad illam, reatus pœnæ consistit.

Confirmatur amplius: Ordinatio ad pœnam est justa & bona, subindeque à Deo; reatus verò pœnæ est quid malum, & à Deo non est; non enim Deus facit hominem reum, aut pœnâ dignum: Ergo reatus non est ordinatio ad pœnam, sed condignitas seu demeritum illius.

In hoc conveniunt fere omnes Theologi contra Scotum, qui, ut vidimus articulo precedenti, tam maculam quam reatum constituit in ordinatione ad pœnam, quam dicit posse considerari ut disconvenientem animæ; & sic esse ejus maculam.

maculam; vel ut destinationem ad poenam, & sic esse ejus reatum. Sed non constat apud illos quid sit hujusmodi reatus seu condignitas poenae: alij enim existimant esse respectum realem: alij dicunt esse relationem rationis, quam intelligimus referre ad poenam: alij denique, asserunt esse aliquid absolutum, a peccato habituali distinctum. Nihilominus.

67. Dico quarto: Reatus poenae neque est relatio realis, vel rationis, aut aliquid realiter a peccato habituali distinctum; neque etiam ipsum peccatum habituale secundum suum conceptum primum; sed est quidam conceptus ejus secundarius, virtualiter distinctus & consecutus, sicut in substantia creata ratio naturae est conceptus virtualiter distinctus, & consecutus ad rationem essentialis, quae est conceptus rei primarius. Ita docent Salmanticenses hic disp. 17. dubio 1. conclus. 3. & probant discurrendo per singulas partes.

In primis ergo quod talis reatus seu condignitas poenae non sit relatio realis, patet: Tum quia reatus fundatur in peccato habituali; peccatum autem habituale, cum sit aliquid privativum, ut articulo praecedenti ostendimus, nequit fundare relationem positivam & realem: Tum etiam quia relatio realis petit terminum realiter existentem; terminus vero praedictae relationis qui deberet esse poena, saepe non existit: Ergo reatus poenae non potest esse relatio realis ad ipsam.

68. Quod autem non possit esse solus respectus rationis, facile suaderi potest contra aliquos ex nostris Thomistis, hac ratione. Denominatio realis debet provenire a forma reali; repugnat enim quod ens solius rationis talem denominationem tribuat: Sed denominatio reatus, est denominatio realis; realiter enim peccator est reus poenae, & dignus ut puniatur, in quo reatus consistit: Ergo forma vel ratio a quo sumitur, debet esse realis.

69. Confirmatur: Relationes rationis non existunt ante operationem intellectus: Sed antecedenter ad quamlibet operationem nostri intellectus peccator est dignus poena; & habet condignitatem ad illam: Ergo talis condignitas non est relatio rationis.

70. Respondit Curiel, & alij, esse duplex genus relationum rationis: quaedam enim sunt per intellectum ad inventa & attributa rebus, ut relatio generis, speciei, & similes; & istae non denominant realiter, nec conveniunt rebus ante operationem intellectus: aliae vero sunt, quae non ex ad inventionem intellectus; sed ex quadam necessitate consequuntur in rebus quas intelligimus; quo pacto se habent relatio Creatoris, & relatio Domini in Deo erga creaturas, relatio aequalitatis inter Divinas Personas, & aliae hujusmodi; & istae conveniunt rebus, & denominant illas antecedenter ad quamlibet operationem nostri intellectus: unde quia relatio rationis, in qua reatus poenae consistit, est hujus secundi generis, potest tribuere denominationem realem, & convenire peccatori ante omnem operationem nostri intellectus.

71. Sed hanc solutionem & doctrinam recte impugnant Salmanticenses loco citato: nam vel sermo est de relatione rationis secundum suum esse formale, vel de fundamento talis relationis: Si hoc secundum, vera est praedicta doctrina, quia fundamentum relationis rationis non

A est ipsa relatio, neque ens rationis, sed aliqua relatio realis in peccato habituali reperta. Si autem sermo sit de praedicta relatione pro formali, quo pacto est formaliter ens rationis, falso dicitur talem relationem, quantumvis necessarium ad modum intelligendi consequatur, non dependere ab operatione intellectus, aut convenire rebus a parte rei, aut tribuere denominationem realem: est enim manifesta implicatio, quod ens solius rationis, cujuscumque generis sit, a parte rei existat, aut a parte rei conveniat subjecto, vel illud denominet, alias tale ens rationis in nullo distingueretur ab ente reali.

B Ex quibus manet etiam probatum aliud quod diximus, videlicet reatum poenae non esse aliquid realiter distinctum a peccato habituali: nam praeter relationem realem aut rationis, nihil apparet quod possit ab illo realiter distingui.

C Quod autem virtualiter ab illo distinguatur tanquam conceptus ejus secundarius (quae est ultima pars conclusionis) patet: Tum quia ratio primaria peccati habitualis sumitur per ordinem ad gratiam quam privat, & ad peccatum actuale a quo causatur, ut articulo praecedenti declaravimus; & contra vero reatus sumitur immediate per ordinem ad poenam sine qua non potest intelligi. Tum etiam quia condignitas poenae supponit peccatum habituale seu maculam; prius enim concepimus aliquem habere maculam peccati, quam intelligamus esse poenam aeternam dignum. Unde de peccato habituali, sicut de gratia habituali, proportionem servata, philosophandum est: quemadmodum enim primum gratia habitualis munus est sanctificare hominem, & reddere illum participem divinae naturae; secundarium vero est facere illum dignum vitae aeternae: ita peccatum habituale duo habet munia inaequalia, quorum primum est maculare hominem; & reddere illum immundum & odibilem Deo; secundum autem est facere illum condignum poenae aeternae, & in isto reatus poenae formaliter consistit.

D Ex quo intelliges aliqua Scripturae testimonia in quibus peccatum, reatus appellatur; ut Exodi 32. *Perussit Dominus populum pro reatu virtutis*: Et Deuteronomio 21. *Auferitur ab eis reatus sanguinis*. Haec enim verificantur de peccato habituali, quantum ad munus ejus secundarium, quod est facere hominem condignum poenae aeternae; aut per methonymiam causa nomine effectus appellatur. Vel ut ait D. Thomas in 2. dist. 42. qu. 1. art. 2. *Quia obligatio poenae quodammodo est media inter culpam & poenam, ideo nomen medium transsumitur ad extremum, ut interdum ipsa culpa, vel etiam poena, reatus dicatur.*

E Pro majori hujus difficultatis elucidatione, duo breviter hic observanda sunt. Primum est, quod sicut licet privationes, negationes, & denominationes extrinsecae conveniant rebus a parte rei, & ante omnem intellectus operationem aut fictionem; adeoque non sunt entia rationis; sed ad genus entis realis reducuntur, quia tamen nullam ponunt entitatem in subjectis quibus attribuuntur, & intellectus noster nihil concipere valet nisi ad modum entis, ideo cogitur, quoties circa illas versatur, efformare aliquod ens rationis, sub quo eas apprehendat: ita pariter est reatus seu condignitas ad poenam peccato conveniat a parte rei, & ante omnem mentis operationem, quia tamen nequit aliter a nobis concipi, quam sub respectu & habitu

dine ad pœnam, hinc est quod quotiescumq; illam apprehendimus, relationem rationis effingimus: & hac forè de causa aliqui ex nostris Thomistis docent talem reatum consistere in respectu rationis ad pœnam.

75. Secunda est, quod quando in hac ultima assertionem diximus, reatum pœnæ non distingui realiter à culpa, hoc de reatu pœnæ æternæ, qui à culpa mortali separari nequit, intelligendum est: si enim loquamur de reatu pœnæ temporalis; cum iste à culpa mortali separari possit, & illa per infusionem gratiæ ablata, remanere, quousq; vel per pœnitentiam in hac vita, vel per purgatorii ignem in futura, fiat integra satisfactio; manifestum est ipsum à culpa habituali realiter distingui; cum evidens signum distinctionis realis inter aliqua sit separatio unius ab alio.

Si autem quaras à quo, sublatà per infusionem gratiæ culpà habitu, si homo denominetur reus pœnæ temporalis? Respondeo illum reum & obligatum ad talem pœnam denominari à iure quod habet divina iustitia ut obliget ad talem pœnam, quando ea non est totaliter soluta aut condonata. Idem cum proportione dicendum de reatu peccati venialis, supposito quod ex illo nulla relinquatur macula habitualis in anima, quæ talem reatum fundare possit, ut aliqui existimant: si autem aliqua macula ex eo in anima relinquatur (ut alij probabilius sentiunt, sicut patet ex dictis in fine articuli præcedentis) ipsa, ut connotans munus & effectum secundarium, habebit rationem reatus; ut de macula peccati mortalis respectu reatus pœnæ æternæ dictum est. Ex quo facile solves quædam argumenta, quæ contra hanc ultimam assertionem fieri possent.

ARTICULUS V.

An peccatum secundum se, seu secundum malitiam & inordinationem quam importat, rationem pœnæ habere possit?

76. CERTUM & indubitatum est apud Theologos peccatum posse habere rationem pœnæ secundum aliquid, quod antecedenter, vel concomitantem, vel consequenter se habet ad illud. Ex antecedentibus enim rationem pœnæ habent permissio ipsius peccati, & subtractio gratiæ & auxiliorum quibus vitandum erat: ex concomitantibus afflictio, molestia, lassitudo, & similia dispendia & incommoda, quæ sæpè illi admiscuntur: deniq; ex consequentibus, damna & detrimentum in vita, honore, valetudine, divitiis, &c. quæ ex illo frequentem sequuntur. Unde solum difficultas & controversia est, an peccatum secundum se, seu secundum suam deordinationem & malitiam intrinsecam, rationem pœnæ habere possit?
77. Affirmant D. Bonaventura in 2. dist. 36. art. 1. qu. 1. Scotus ibidem dist. 7. quæst. unicâ, & ex Recentioribus Suarez hic disp. 7. sect. 2. Valentia, & alii. Negant verò Discipuli D. Thomæ, Durandus, Curiel, & plures alij, cum quibus
78. Dico breviter, peccatum, quantum ad suam malitiam & deordinationem, non posse habere rationem pœnæ.

Probatur primò ex D. Thomæ hic quæst. 87.

A art. 2. ubi sic discurrit: Peccatum per se consideratur secundum quod egreditur à voluntate; sic enim habet rationem culpæ: de ratione autem pœnæ est quod sit contra voluntatem: unde manifestum est, quod peccatum per se loquendo nullo modo potest esse pœna peccati. Simili discursu utitur in 2. dist. 36. qu. 1. art. 3. Contingit (inquit) idem esse culpam & pœnam, non tamen secundum eandem rationem, quia omnis pœna, in quantum pœna est, voluntati contraria invenitur: omnis autem culpa voluntati rationem habet. Quibus verbis S. Doctor rationem fundamentalem nostræ assertionis expressit: Nam de ratione pœnæ est quod sit quid malum & disconveniens patienti, subindeq; repugnans ejus voluntati, quæ est inclinatio ad bonum proprii suppositi: Sed peccatum secundum se consideratum, seu quatenus habet annexam malitiam & deformitatem, est voluntarium, saltem per accidens & interpretativè; licet enim peccatores peccando nolent hanc deformitatem incurrere, consideratis tamen omnibus circumstantijs, eam hic & nunc interpretativè volunt & amant, si non per se & immediatè, saltem mediatè, in aliquo bono utili aut delectabili, à lege aut à ratione prohibito, quod expressè volunt: Ergo peccatum secundum se, & quantum ad suam malitiam & deordinationem, non potest habere rationem pœnæ.

C Dices: Mortificationes & afflictiones sponte susceptæ, non repugnant inclinationi voluntatis, & tamen habent rationem pœnæ: Ergo non est de conceptu & ratione pœnæ quod repugnet voluntati.

Sed contra: Licet tales mortificationes & afflictiones non repugnent voluntati actuali, sed sponte ab ea acceptentur, repugnant tamen inclinationi, quæ omnis voluntas in proprium bonum propendet; quod sufficit ad rationem pœnæ, ut docet D. Thomas quæst. 1. de malo art. 4. Peccatum verò, licet repugnet inclinationi moraliquam voluntas habet ad bonum honestum, non tamen inclinationi physicæ & essentiali, quæ propendet in bonum proprii suppositi, quia in peccato repetiri potest bonitas aliqua utilis aut delectabilis, quæ parti sensitivæ, totique supposito sit conveniens.

Probatur secundò conclusio: De ratione pœnæ est ut sit reparativa culpæ, seu boni honesti destructi per illam: Sed peccatum secundum suam malitiam nullo modo reparat tale bonum, sed potius illud destruit: Ergo quantum ad illam nequit habere rationem pœnæ. Major patet: Pœna enim ex sua propria ratione, & ex iustitiæ lege, ordinatur ad reparandam culpam, & ejus deordinationem reintegrandam; quia lex iustitiæ postulat, ut quoties ordo iustitiæ & rationis ab aliquo fuerit perverlus, periculo seu impenis illius adeoq; per pœnam ab eo solutam, restituatur. Minor verò suadetur: Malitia moralis ex se tendit ad destructionem boni honesti, ad invertendum ordinem rationis, constitutum talis bonis, imò quælibet talis malitia addit novam inversionem & destructionem hujus ordinis: Ergo non potest esse illius reparativa.

Tertio probatur conclusio: Quælibet pœna iusta est, & à Deo tanquam ab authore proficitur, ex Dionysio 3. de divinis nominibus. Sed deformitas & deordinatio peccati est mala, & à Deo non procedit, sed à voluntate creatæ deficiente, & deformiter ad regulas morum operantei.

rante: Ergo non potest habere rationem pœnæ.

82. Dices primò, deformitatem peccati esse quidem malam in se, sed tamen ut per ordinationem iustitiæ referatur ad puniendum ipsum peccatorem, eumque ad ordinem reducendum, esse bonam, & sic habere rationem pœnæ inflictæ à Deo.

Contra: Quod per se, & ex natura sua malum est, non potest ex bono sine honestari, ut patet in mendacio, furto, adulterio, & alijs actibus intrinsecè, & ex sua natura malis: Sed deformitas peccati, cum sit vel importet privationem rectitudinis debita, naturâ suâ mala est, ut per se patet: Ergo ex ordinatione divinæ iustitiæ, eam referentis ad punitionem peccatoris, nequit esse bona.

83. Dices secundò, non requiri ad rationem pœnæ, quod sit à Deo positivè tanquam ab influente in illam, sed sufficere quod sit ab illo permissivè, tanquam à non impediente.

Sed contra: Si hoc sufficeret, nullum esset discrimen inter culpam & pœnam, & Deus tam culpæ quam pœnæ author dici posset, cum respectu culpæ se habeat permissivè: Debemus ergo ultra permissionem, seu non impeditionem, tribuere Deo alium modum concurrenti ad pœnam.

84. Dices tertio cum Scoto: Licet Deus non possit positivè causare peccatum ut est actio, seu quatenus egreditur effectivè à voluntate, bene tamen in quantum est passio, & recipitur in ipsa voluntate; unde quamvis priori modo non possit esse pœna, bene tamen posteriori, nam ut sic potest esse bonum: sicut passio Christi, ut recepta in ipso, erat bona, & à Deo intenta, ut pœna & satisfactio pro peccatis nostris; licet in quantum erat actio Judæorum, esset pœna, & contra divinam voluntatem.

85. Contra primò: In actibus immanentibus, qui non identificant sibi motum propriè dictum, proindeque non sunt de prædicamento actionis, sed potius de prædicamento qualitatis, non datur passio prædicamentalis, quæ sit aliquid ab actione distinctum, sed ipsamet qualitas, quæ prout egreditur à potentia dicitur actio, ut recipitur in illa, & informat eam, habet modum passionis: Atqui peccatum formaliter sumptum est actio immanens, cum sit actus voluntatis: Ergo in eo locum non habet prædicta distinctio.

86. Deinde, Non minus repugnat Deo causare effectivè malitiam ut informantem subjectum, & habentem modum passionis, quam ut est actio egrediens à principio, cum causare effectivè malitiam ut informantem subjectum, nihil aliud sit quam causare efficienter effectum formalem ipsius malitiæ, qui consistit in tali informatione, seu facere quod malitia tribuat subjecto talem effectum, reddatque illud malum, turpe, & peccaminosum: Ergo non minus repugnat peccato, ut est passio, habere rationem pœnæ, quam in quantum est actio egrediens à principio.

Nec valet exemplum de passione Christi, & peccato Judæorum, quia talis passio recepta in Christo, quamvis fuerit effectus illius peccati, non tamen fuit ipsum peccatum, aut ejus malitia, etiam prout ista consideratur per modum passionis, sed aliquid omnino diversum, & in subjecto distincto existens; passio quippe erat in Christi corpore, peccatum vero & malitia in Judæorum voluntate; unde non mirum quod

A talis passio fuerit volita à Deo, sicut plura alia quæ sunt peccati effectus. Secus autem passio, de qua in præfenti loquimur, quæ nullo modo est aliud ab actione & malitia peccati, & ab ejus effectu formali.

Ex dictis in prima probatione conclusionis inferes, entitatem quæ subest malitiæ peccati, & se habet ut quid materiale respectu illius, non posse habere rationem pœnæ: nam ratio voluntarii prius & magis entitati convenit quam ipsi malitiæ; cum illa per se & directè volita sit, ista verò per accidens tantum & indirectè: Ergo si de ratione pœnæ sit esse involuntariam, seu voluntati repugnantem, manifestum est, entitatem physicam actus peccaminosi non posse habere rationem pœnæ.

87. Objiciunt in primis Adversarij aliqua Scripturæ & SS. Patrum testimonia, quæ videntur militare contra nostram sententiam. Apostolus enim ad Roman. 1. de aliquibus peccatoribus, qui graviter deliquerant, dicit quod Deus propter illa peccata, tradidit illos in desideria cordis eorum, in immunditiam &c. Et inferius idem repetit, subdens: Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominie. Item Psal. 68. dicitur: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: Id est, permitte ut peccatores propter suam iniquitatem in alteram incidant: Ergo ex Scriptura unum peccatum potest esse pœna alterius. Unde Magister Sententiarum in 2. dist. 36. testimoniis Scripturæ & SS. Patrum ostendit crimina criminibus sæpè à Deo vindicari, & posteriora peccata esse pœnas priorum. Imò aliqui SS. Patres docent peccatum esse pœnam sui ipsius: Augustinus enim 2. Confess. cap. 11. ait: *Insisisti Domine, & sic est, ut pœna sua sit sibi omnis inordinatus animus.* Et in Psal. 75. *In teipso (inquit) est flagellum tuum, sic vindicatur in rebellem adversus Deum, ut ipse sibi sit bellum, qui pacem noluit habere cum Deo.* Cui consonat illud Senecæ in Epistolis: *Maxima pœna peccantium est peccasse, & scelus in scelere supplicium est.* Et istud: *Nulla avaritia sine pœna est, quamvis sit satis ipsa pœnarum.*

89. Respondeo hæc & similia testimonia intelligenda esse de peccatis, non quoad malitiam, neque etiam quoad entitatem actus voluntatis, sed solum quantum ad alia quæ antecedunt, concomitantur, vel consequuntur: sufficit enim ad verificandas similes locutiones, quod aliquid peccati, sive antecedens, sive concomitans, sive consequens, habeat rationem pœnæ, & ordinetur à Deo ad malitiæ punitionem.

90. Objiciunt secundò; In peccato semper reperitur aliqua deformitas seu macula, quam voluntas nollet ullo modo recipere; quælibet enim creatura, quantum in se est, vult non deformari & inquinari: Sed quod voluntas invita & renitens patitur, habet rationem pœnæ: Ergo peccatum ratione hujus deformitatis pœna est sui ipsius.

91. Respondeo deformitatem illam esse voluntariam per accidens & interpretativè: quod sufficit ut non habeat rationem pœnæ, sed culpæ; cum ad pœnam necessariò requiratur ut ea sit prorsus involuntaria, & renitenti voluntati inferatur, ut ex supra dictis patet.

92. Objicies tertio: Peccatum habituale, sive originale, sive personale, habet simul rationem culpæ & pœnæ: Ergo & peccatum actuale. Antecedens quoad utrumque partem supra à nobis ostendit.

ostensum est. Consequentia verò liquet à paritate rationis: Nam sicut peccatum habituale consistit in privatione gratiæ sanctificantis, ita & peccatum actuale in privatione rectitudinis debiti actus: Sed nulla est ratio cur privatio rectitudinis non habeat simul rationem culpæ & pœnæ, secundum diversas formalitates, sicut habet privatio gratiæ: Ergo &c.

93. Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam. Ad cuius probationem dicendum est, inter privationem rectitudinis, & privationem gratiæ notabile esse discrimen: privatio enim rectitudinis solum afficit actum, tollens ab eo debitam commensurationem cum lege, & ita solum est mala respectu ipsius actus; quod genus mali pertinet ad culpam; & non ad pœnam: privatio verò gratiæ afficit suppositum etiam in ordine ad seipsum, & tollit ab eo formam perficientem in ordine ad se, estque proinde malum etiam ipsius suppositi, quod genus mali pertinet ad pœnam.

94. Hæc solutio & doctrina explicari & illustrari potest ex dictis disp. præcedenti art. 5. §. 7. ubi cum Salmanticensibus, in gratia sanctificante duo munia distinximus, unum subjiciendi hominem Deo, ut sit totus ipsius, & ab eo possideatur; aliud trahendi Deum ad hominem, mediâ participatione divinæ naturæ, ut homo per talem participationem in seipso perficiatur: ex quibus illud prius pertinet ad bonum Dei; & hoc posterius ad bonum hominis, ut ibidem explicamus. Unde quia privatio gratiæ hæc duo munia aufert, consequenter duo mala includit, nempe & malum Dei, prout tollit subjectionem ipsi debitam, & hoc modo habet rationem culpæ; & malum hominis, quatenus ab eo aufert formam, illum in ordine ad seipsum perficientem; & hoc pacto habet rationem pœnæ. Hæc autem distinctio non habet locum in privatione rectitudinis, quæ est malitia actualis: quia talis rectitudo solum est perfectio actus in ordine ad legem, non verò est forma perficiens suppositum in ordine ad se; ac proinde non potest esse malum pœnæ secundum aliquid sui, sed tota debet spectare ad malum culpæ.

ARTICULUS VI.

Utrum peccatum mortale per se & ex malitia sua intrinseca reatum pœna æternæ inducat?

95. SUPPONIMUS ut certum de fide, pœnas damnatorum fore æternas, nullumque finem habituras, saltem de lege communi; atque adeo omne peccatum mortale, quod in hac vita per baptismum aut pœnitentiam non dimittitur, pœnâ æternâ in futura esse plectendum. Hæc suppositio est contra Origenem, qui hb. 1. Periarchon cap. 6. asseruit pœnas damnatorum non esse in æternum duraturas, sed per Dei misericordiam tandem aliquando finiendas. Et quamvis nonnulli eum ab hoc errore vindicent, ita tamen eum sensisse testantur Hieronymus in 1. & 2. cap. Epistolæ ad Ephes. & Augustinus 1. de hæresib. cap. 43. ubi ait: *Misericordiosum fuisse Origenem quàm deceret, & tantò errasse deformius, quanto sensit hac in re (id est, in pœna dam-*

A natorum) clementius. Et lib. 21. de civit. Dei cap. 17. *Hac in re misericordiosior profecto fuit Origenes, qui & ipsum Diabolum atque Angelos eius post graviora pro meritis atque diuturniora supplicia, ex illius cruciatibus eruendos, atque sanctis Angelis sociandos credidit. Sed illum & propter hoc, & propter alia nonnulla, & maxime propter alternantes sine cessatione beatitudines ac miseras, non immerito reprobavit Ecclesia.* Epiphanius etiam in Epistola ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum hæc de Origine scribit: *Quando complemus orationem, secundum ritum mysteriorum, pro omnibus, & pro te quoque dicimus: Custodi illum qui prædicat veritatem, ne Origenis erroribus in pravam sensum adducatur. Illud enim (doleam an rideam nescio) doctor egregius Origenes audeat docere, & asserere nititur, diabolum id rursus futurum esse quod fuerat, & ad eandem rediturum dignitatem, & consensurum regna celorum; sicque gehenna penarum æternam negat durationem. Quod ex anilibus & fictitijs Platonis commentis (quem Tertullianus Omnium hæreticorum condimentarium appellat) deprompisse videtur.*

Hic error varijs Scripturæ testimonijs refelli potest. Præcipuum est illud quod habet Isaia 66. ubi Propheta loquens de damnatis, ait: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Quo testimonio utitur Christus Marci 9. ad perpetuitatem pœnæ damnatorum declarandam, ait enim: *Bonum est tibi debilem introire ad vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Nec valet quod dicebat Origenes, ignem quidem inferni fore æternum, sed non combustionem aut cruciatum damnatorum per ipsum. Nam ut observat Augustinus lib. de fide & operib. cap. 15. Christus hanc responsionem prævidens, ut eam excluderet, dixit Matth. 25. *Non hi (nempe damnati) in supplicium æternum; vel ut legitur idem S. Doctor, in combustionem æternam.* Quibus verbis aperte declarat non tantum ignem inferni fore æternum, sed etiam combustionem seu cruciatum damnatorum: unde Apostolus 2. ad Thessalon. 1. ait, quod cum in die iudicii revelabitur Dominus Jesus de cælo, dabit vindictam in flamma ignis iis qui non obediunt Evangelio, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, à gloria virtutis eius. Et Apocal. 14. de reprobis dicitur: *Cruciantur igne & sulphure in sæcula sæculorum.*

In hujus rei typum ignis fornacis Babilonicæ quadraginta novem cubitos supra fornacem ascendebat, ut testatur Scriptura Daniel. 3. nunquam tamen ad quinquagesimum, qui est numerus Jubilei, perveniebat, ut per hoc significaretur, ignis tartarei combustionem fore perpetuam, & damnatos nunquam veniam seu indulgentiam peccatorum consecuturos. Unde egregie Cyprianus: *Immortales miseri vivent inter incensam, & inconsumptibiles flammæ nudum corpus allambent: ardebit purpuratus dives, neque erit qui aestuanti lingue stillam aqua infundat; in proprio adripe frigida libidines bullient, & inter sartagine flammæas miserabilia corpora cremabuntur, & omni tormento atrocius desperatio condemnatos affliget. Non miserebitur ultra Deus, neque tunc audiet penitentes, fera erit illa confessio, & cum clausa erit janua, frustra carentes oleo acclamabunt exclusi; nullum*

ibi refrigerium, nullum remedium. Semel Christus descendit ad inferos, ulterius non descendet, non ultra ridebunt Deum in tenebris sigillati, irregressibilis erit illa sententia, & immutabile iudicium, & stabit damnationis huius immobile constitutum.

98 Similia habet D. Gregorius lib. 15. moral. cap. 11. ad illud Job. 20. *Luct qua fecit omnia, nec tamen consumetur. Perfolvit (inquit) impius in tormento ea que hic illicita servavit desideria, & flammis ultricibus traditus, semper moritur, quia semper in morte servatur: non enim in morte consumitur, quia si consumeretur vita morientis, cum vita etiam pena finiretur: sed ut sine fine crucietur, vivere sine fine in pena compellitur, ut cuius vita hic mortua fuit in culpa, illic ejus mors vivat in pena.* Unde Propheta Regius Psal. 48. loquens de damnatis, ait: *mors depascet eos.* Non enim mors eos eradicabit, vitam ex toto auferendo, sed depascet, conservando radicem vitæ, ut iterum pullulent, iterum & iterum, atque in æternum depascendi. Unde Bernardus: *Mors depascet eos, quia semper morientur ad vitam, & semper vivent ad mortem.*

Serm.
2. de
trib.
Apoc.
11. 11.

99 Dices: D. Hieronymus dialog. contra Pelag. ait Christianos si in peccato præventi fuerint, salvandos esse post pœnas. Ergo pœnæ damnatorum, saltem in his qui fuerunt Christiani, non erunt æternæ.

Communis solutio est, D. Hieronymum non dixisse hoc ex propria mente, & quasi asserendo, sed ex aliorum sententia, & quasi arguendo. Magis tamen placet responso quam adhibet Marianus Victor in scholiis ad illum locum, num. 33. nempe S. Doctorem loqui de Christianis qui in gratia decedunt: dicuntur autem in peccato præventi, quia moriuntur post peccata commissa, & non dimissa quoad pœnam, quam quidem luent in purgatorio, & postea ad cælos evolabunt.

100 Hæc suppositio, ut dixi, de lege communi & ordinaria intelligenda est: quia non repugnat aliquos per potentiam extraordinariam, & singulari quodam privilegio, ab inferis revocari, ut de Trajano Imperatore, precibus D. Gregorii, existimant S. Thomas in 4. dist. 45. qu. 2. art. 2. quæstiunc. 1. Abulensis in 4. lib. Regum cap. 4. qu. 57. Vincentius Bellovacensis in speculo historiali lib. 22. cap. 22. Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 47. Navarrus in Enchirid. cap. 22. & alii quos refert Alphonsus Ciaconius in libello sive Apologia de hac re conscripta, ubi veritatem hujus historiæ variis argumentis & testimoniis demonstrare conatur. Eam tamen ut fabulosam, & à quibusdam personis, rigorem divinæ justitiæ extenuare volentibus, confictam, rejiciunt Bellarminus lib. 2. de purgat. cap. 8. & Baronius tomo 8. ad Annum 604. dicens *visu potius despicandam esse, quam disputatione seriâ confutandam.* Addunt alii orationem pro mortuis, in qua hæc historia legitur, non esse Damasceni, cui attribuitur, sed incerti cuiusdam Auctoris, nullius in Ecclesia auctoritatis; præsertim cum in ea multa fidei contraria extant. Sed quicquid sit de veritate hujus historiæ, negari non potest, ex tanta multitudine mortuorum, quos Christus Dominus, & Apostoli, alique Sancti resuscitarunt, plurimos in peccato mortali obiisse, cum non pauci fuerint idololatræ & infideles; atque adeo ex inferno, vel ex alio loco, ubi in tori nentis detinebantur,

A fuisse revocatos, subindeque non repugnare aliquos ex speciali privilegio, & potentia extraordinaria, à pœnis inferni liberari.

Unde solum difficultas est, an peccatum mortale, de se & ex malitia sua intrinseca exigat pœnam æternam, vel solum id ei conveniat per accidens, propter legem à Deo latam, quæ illud sub pœna æterna prohibuit, vel ratione subjecti; quod quia in æternum erit privatum gratiæ, aut maculatum, in æternum punietur.

Ratio verò dubiandi est, quia pœna debet esse proportionata culpæ, juxta illud Deuteron. 25. *Pro mensura peccati, erit & plagarum numerus:* Sed pœna æterna nullam videtur habere proportionem cum culpa mortali; illa enim perpetuo durat, ista verò brevissimo tempore committitur, imò in momento, & in istu oculi, cum committatur per consensum voluntatis, qui in instanti, secundum Philosophos, perficitur: Ergo pœna æterna videtur esse ultra demeritum ipsius peccati; ideoque Deum plus exigere in pœna, quam commissum fuerit in culpa. Unde Glossa ordinaria ex Augustino delumpta, exponens versiculum Psal. 71. *Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum, inquit, usuras esse peccata, que nobis cum magno fenore pœnas pariunt, & subdit: Deus enim plus exigit in pœnis, quam commissum fuerit in culpis.* Nilominus

Dicendum est, peccatum mortale per se, & ex malitia sua intrinseca, reatum pœnæ æternæ inducere.

Hanc conclusionem probat D. Thomas hinc art. 3. egregio discursu, qui sic potest in forma proponi. Peccatum dicens inordinationem irreparabilem, per se, & ex malitia sua intrinseca, inducit reatum pœnæ æternæ: Sed peccatum mortale dicit inordinationem irreparabilem: Ergo per se & ex malitia sua intrinseca reatum pœnæ æternæ inducit. Major patet: peccatum enim inducit reatum pœnæ ratione suæ inordinationis, ut art. 4. declaravimus; unde tandiu debet manere reatus pœnæ, quandiu remanet inordinatio culpæ, subindeque si ista sit irreparabilis & perpetua, ille quoque æternus & interminabilis erit. Minor verò, in qua est difficultas, sic potest suaderi. Peccatum mortale avertit & deordinat hominem ab ultimo fine, ut patebit ex dicendis disputatione sequenti: Sed deordinatio ab ultimo fine ex sua propria ratione, & ex parte peccatoris, est irreparabilis; quia ultimus finis in moralibus est sicut primum principium in speculativis; error autem circa primum principium in speculativis, irreparabilis est: Ergo &c. Ex qua ratione sequitur, peccatum veniale de se reatum pœnæ temporalis solum inducere, quia non dicit inordinationem irreparabilem; cum talis deordinatio non sit circa finem, sed tantum circa media, quæ proinde potest reparari ex recta intentione finis, sicut error circa conclusiones corrigi potest ex recta cognitione principii. Unde peccatum mortale se habet ut mors animæ destruens primum principium vitæ spiritualis, quod est gratia, & conjunctio ad Deum ultimum finem: peccatum autem veniale est veluti morbus & ægrotudo illius, quæ principium vitæ spiritualis non destruit, sed tantum languorem & debilitatem spirituales inducit.

Nnn Alias

Alías rationes adducit S. Doctor 3. contra A gent. cap. 144. quas fusè expendunt Salmanticensis hic disp. 17. dubio 3. §. 3. sed eas brevitatis causâ pratermittimus. Unde

103 Ad rationem dubitandi dicendum est, inter culpam & pœnam non requiri æqualitatem quoad omnia, præsertim quoad durationem: nam in iudiciis humanis videmus pro brevissimo delicto perpetuam vitæ privationem, aut perpetuum exilium sæpe infligi: sed sufficere quod sit proportio inter reatum pœnæ, & inordinationem culpæ; ita ut si aeterna sit, & irreparabilis, ille quoque perpetuus & internabilis esse debeat, ut antea exposuimus.

104 Ad do quod licet actus peccati mortalis sit transitorius, & aliquando momentaneus, tamen voluntas peccandi est aliquo modo aeterna, in quantum ille qui peccat, & qui voluptatem v.g. Deo præfert, ita affectus est, ut si semper viveret, in peccato semper vellet perseverare, & tali voluptate perpetuò frui; juxta illud Gregorii

4 Di- Magni: Peccator vellet sine fine vivere, ut sine fine possit peccare. Unde etiam ex parte durationis aliqua reperitur proportio inter culpam mortalem, & pœnam aeternam, in quantum affectus peccatoris erga bonum commutabile, in quo rationem ultimi finis constituit, virtualiter & æquivalenter aeternus est. Quam rationem tangit D. Thomas 3. contra gent. cap. 14. ubi sic dicitur: *Apud divinum iudicium voluntas pro facto computatur: quia sicut homines vident ea quæ exterius aguntur, ita Deus inspicit hominum corda. Qui autem propter aliquod bonum temporale averfus est ab ultimo fine, qui in aeternum possideretur, præposuit fruitionem temporalem illius boni temporalis, aeternæ fruitioni ultimi finis; unde patet quod multò magis voluisset in aeternum illo bono temporali frui: Ergo secundum divinum iudicium ita puniri debet, ac si aeternaliter peccavisset. Nulli autem dubium est, quin pro aeterno peccato aeterna pœna debeatur: debetur igitur ei qui ab ultimo fine avertitur, pœna aeterna.*

Ad hanc rationem reducitur ea quam ex D. Gregorio idem S. Doctor adducit hic art. 3. ad 1. dicens: *Iustum est secundum Gregorium quod qui in suo aeterno peccavit contra Deum, in aeterno Dei puniatur. Dicitur autem aliquis in suo aeterno peccasse, non secundum continuationem actus in tota hominis vita durantis, sed quia ex hoc ipso quod finem in peccato constituit, voluntatem habet in aeternum peccandi.*

105 Ad locum Augustini desumptum ex Glossa ordinaria super hunc versiculum Psalm. 71. *Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum*, dicendum est, Augustinum solum intendere, quod pœna quantum ad acerbitatem doloris excedit culpam quoad delectationis jucunditatem; sentiet enim damnatus acerbissimum & aeternum dolorem, pro delectatione modica & brevissima quam peccando percepit: non autem vult mensuram pœnæ, quam Deus infligit, quamvis gravissima & longissima sit, excedere demeritum culpæ, aut esse, secundum justam appretiationem, majorem quam illa mereatur.

ARTICULUS VII.

An peccatum veniale in damnato, per accidens, & ratione conjunctionis cum mortali, pœna aeterna puniatur?

CONSTAT ex dictis articulo precedenti peccatum veniale per se non inducere reatum pœnæ aeternæ; cum non avertat hominem ab ultimo fine, nec ipsum privet gratiâ & charitate, quæ sunt primum principium vitæ spiritualis. Sed difficultas est, & controversia inter Theologos, an saltem per accidens, & ob conjunctionem quam in damnatis habet cum mortali, pœnâ aeternâ puniatur? Quæ questio in duplici casu potest agitari, vel de peccato veniali remisso quoad culpam in hac vita, & remanente solum in altera quoad pœnam, vel de illo manente in inferno quoad culpam, & quoad pœnam. Pro resolutione, ab hoc secundo casu incipiendo.

Dico primò: Peccatum veniale non remissum quoad culpam in hac vita, & conjunctum mortali, per accidens puniatur in inferno pœnâ in aeternum duraturâ; quamvis aliâ pœna illi debita temporalis esset. Est contra Scotum in 4. dist. 21. qu. 2. Almainum, Bellarminum tomo 2. lib. 4. de pœnit. cap. 1. & alios Recentiores.

Probatum primò ex D. Thoma quest. 7. de malo ar. 10. ubi in corpore sic concludit: *Veniale peccatum non meretur pœnam aeternam ex specie sua, neque ex parte inherentiæ ad subiectum, per se loquendo, quia non privat gratiâ: sed per accidens sit irremissibile peccato mortali conjunctum, in quantum est in subiecto privato gratiâ, & sic per accidens puniatur pœnâ aeternâ. Et qu. 5. art. 2. ad 8. ait: Peccatum veniale in eo qui decessit cum mortali, quia nunquam remittitur, aeternâ pœnâ puniatur, propter gratiæ carentiam: & simili modo esset, si quis decesseret cum originali & veniali peccato. Idem docet hic art. 5. ad 3.*

Probatum secundò conclusio ratione fundamentali, quam S. Doctor locis citatis insinuat. Peccata venialia in hac vita non remittuntur in inferno quoad culpam: Ergo nec quoad pœnam. Consequentia manifesta est, cum enim reatus pœnæ sit effectus culpæ, tandiu perseverat, quandiu permanet culpa; unde si ista in inferno nunquam deleatur, ille pariter nunquam remittetur. Antecedens verò, in quo est difficultas, probatur multipliciter. Primò, quia, ut docet S. Thomas 3. p. qu. 82. art. 4. peccatum veniale remitti non potest sine mortali cum quo est conjunctum: Sed constat damnatis non dimitti mortale quoad culpam: Ergo nec veniale.

Secundò probatur Antecedens: Existenti in termino non datur remissio peccati quoad culpam: Sed damnati sunt in termino: Ergo peccata venialia non remittuntur ipsis quoad culpam.

Diges: Animæ existentes in purgatorio sunt in termino, cum sint extra statum vitæ; & tamen ipsis remittuntur peccata venialia quoad culpam, quæ in hac vita non fuerant plenè remissa.

Sed contra: Animæ existentes in purgatorio, secundum quid sunt in via, cum non totaliter pervenerint ad ultimum terminum, & habeant fidem

fidem & spem, quæ sunt virtutes viatorum, non remanent in patria; damnati verò sunt simpliciter & totaliter in termino, cum fidem non habeant, nec spem. Ergo licet peccata venialia quoad culpam animabus in purgatorio existentibus remittantur, non tamen animabus damnatorum.

110 Probatur tertio idem Antecedens: Remissio cuiuscumque peccati non fit sine aliqua applicatione meritorum Christi: Sed Christi merita non applicantur damnatis, quia non sunt Christi membra, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 8. art. 3. nec pro illis sub tali statu existentibus Christus obtulit merita & passionem suam; unde Ecclesia dicit quod *in inferno nulla est redemptio*: Ergo peccata venialia in hac vita non remissa, non remittuntur in inferno quantum ad culpam.

Confirmatur: Infidelibus nullum remittitur peccatum veniale, cum enim sint extra Ecclesiam, & in peccato mortali propter suam infidelitatem, semper versentur, Deus illis nullam remissionem applicat: Ergo multò minus aliquam applicat damnatis.

111 Dices, pœnam debitam peccatis venialibus non remitti in inferno per satisfactionem, aut per meritorum Christi applicationem, cuius damnati sunt incapaces; bene tamen per satisfactionem, seu per solutionem pœnæ illis debita, quæ cum finita sit, potest finito tempore solvi; eo proportionali modo quo in purgatorio pœna peccatis venialibus nondum remissa debita, per satisfactionem aliquam finitam persolvitur ac remittitur.

Sed contra: Licet remissa culpa veniali pœna per satisfactionem solvi possit, culpa tamen remanente, pœna per satisfactionem remitti nequit, præsertim si sit affectus formalis aut virtualis ad culpam: Sed culpa venialis, in hac vita non dimissa, in damnatis semper remanet, ut jam ostendimus; imò cum illi sint obstinati in malo, & displicentiam nullius peccati, quæ sit actus moraliter bonus, habere possint, semper habent affectum formalem aut virtutalem ad talem culpam: Ergo per satisfactionem pœna illi debita remitti nequit, sicut remittitur animabus in purgatorio existentibus; nam ut ait S. Thomas in 4. dist. 21. qu. 1. art. 3. quæstiunc. 1. *Culpa venialis in eo qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem purgatorium; quia pœna illa aliquantulum voluntaria, virtute gratiæ habebit vim expiandi culpam omnem quæ simul cum gratiæ stare potest.*

112 Dico secundò: Valde Probabile est, peccatum, sive mortale, sive veniale, dimissum in hac vita quoad culpam, non puniri in inferno pœnâ æternâ, sed duntaxat temporalis. Ita docent aliqui ex nostris Thomistis cum Durando in 4. dist. 21. qu. 2. quos sequitur illustrissimus D. de Marinis, Archiepiscopus Avenionensis, hic qu. 87. art. 5. cap. 1.

Probatur ex D. Thoma in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. ad 7. ubi licet in prima responsione insinuet et oppositam sententiam, in secundâ tamen quam magis approbat, aperte nostram profiteatur. Verba ejus sunt: *Ad quantum dicendum quod (damnatus) pro illa parte pœnæ quæ sibi dimissa est in confessione vel contritione, nunquam punietur, sed pro residua, in æternum tamen, ut quidam dicunt, quia ratione fori in quo punietur, æterna pœna debet*

Tom. III.

atur: sicut est in venialibus, quæ in purgatorio puniuntur pœnâ temporalis, & in inferno æternâ. Sed hoc non videtur simile, quia veniale idè in inferno æternaliter puniuntur, quia semper manet, cum non sit ibi aliquid quod culpam delere possit; sed pœna ex hoc ipso quod solvitur, expiatur. Et idè alii dicunt, quod pœna, cuius est aliquis debitor post culpam remissam, in inferno punietur temporaliter. Nec propter hoc sequitur quod sit inferno redemptio, quia pœna solvitur, non redimitur: nec est inconveniens quod quantum ad aliquid accidentale pœna inferni minuaturs usque ad diem iudicii, sicut etiam augeatur. Quibus verbis S. Doctor conclusionem nostram & docuit, & probavit. Idè enim peccatum veniale, non remissum in hac vita quoad culpam, per satisfactionem in inferno remitti non potest quantum ad pœnam, quod in inferno semper remaneat, & nunquam deleatur quantum ad culpam, & remanente culpâ, rears pœnæ definire nequeat, ut in præcedenti conclusione exposuimus. Ergo si supponatur peccatum veniale aut mortale dimissum in hac vita quantum ad culpam, non est cur per satisfactionem condignam & æqualem pœna temporalis ipsi debita in inferno solvi non possit.

Dices, talem pœnam, licet condignam & æqualem culpæ, non esse sufficientem; quia cum sit invita & involuntaria in damnatis, nequit Deo esse grata & acceptabilis.

Sed contra: Licet ad meritum vel satisfactionem requiratur quod pœna quæ toleratur sit voluntaria, seu spontaneè acceptata, non tamen ad satisfactionem; ad illam enim sufficit æqualitas inter pœnam & culpam, iuxta illud Apocal. 18. *Quantum se glorificavit, & in deliciis fuit, tantum dabo illis tormentum & luctum.* Unde etiam in humanis reus qui sustinet pœnam à iudice taxatam & præscriptam, solvit debitum iustitiæ, licet eam non spontaneè, sed invitè patiatur.

Objicies primò contra primam conclusionem: Deus, ex communi Theologorum axiomate, punit citra condignum, & remunerat ultra condignum: At si in inferno pœnâ æternâ puniret peccata venialia, non remissa quoad culpam in hac vita, ea non citra, sed ultra condignum puniret; cum pœna duntaxat temporalis peccato veniali deberetur, ut articulo præcedenti ostendimus: Ergo ea non punit in inferno pœnâ in æternum duraturâ.

Respondet Delugo disp. 10. de pœnit. sect. 2. Deum non punire in inferno peccata venialia ultra, sed citra condignum, quia ita attemptat pœnam venialium in inferis, ut quæ futura erat temporalis, fiat quidem æterna, sed cum temporalis futura esset valde intensa, æterna fiat ita levis intensione graduum, ut propter illam levitatem & tenuitatem intensiōnis, et si æterna, non excedat tamen temporalem, quæ futura erat valde intensa. Sed hæc solutio cum sit omnino voluntaria, & gratis excogitata, eadem facilitate rejicitur quæ asseritur. Unde

Meliùs & solidiùs respondetur, Deum non punire in inferno peccatum veniale ultra condignum: quia licet ei per se debita non sit pœna æterna, ipsi tamen debetur per accidens, ex mutatione status, & conditione subjecti: dum enim est in subjecto privato gratiâ, & conjun-

N n n 2 gitur

gitur cum mortali, firremissibile, culpa autem per accidens irremissibilis, per accidens poenam aeternam de condigno meretur. Solutio est D. Thomae loco in prima conclusione adducto.

117. Objicies secundò contra secundam conclusionem. Unanimis Ecclesiae consensus tradit in inferno non tantum nullam esse redemptionem, sed nec etiam ullam poenarum mitigationem: At si peccata venialia & mortalia dimissa in hac vita quoad culpam, non punirentur in inferno poena aeterna, sed duntaxat temporali, daretur in damnatis quaedam poenarum remissio & mitigatio, ut patet: nam quando poena illa temporalis esset soluta, non tantam poenam quantam antea experirentur: Ergo talia peccata in inferno poena aeterna puniuntur. Minor est evidens, Major verò suadet: tum quia damnati sunt in termino qui est profusus invariabilis; tum etiam quia diviti ex uloni gutta aqua ad linguae suae refrigerium ab Abrahamo denegata est; ut per hoc designaretur, nullum refrigerium, nullamque poenarum mitigationem esse in inferis. Quare Augustinus in Psal. 105, proponit hoc dubium, an poena damnatorum aliquando mitigentur? Et respondet non ita mitigari, quasi ea quam quisque semel subiit fiat mitior, aut totaliter, aut per intervalla, quandoquidem dives ille, qui guttam aquae petit, eam non obtinuit. Hinc Theologi inferunt, nedum improbabilem, sed etiam effoneam planè ac intolerabilem esse quorundam Antiquorum opinionem, qui existimant daemones, & animas damnatas, in pervigilio Paschae, quod olim Christiani precibus & sacrificiis traducere solebant, à tormentis quiescere. Quam sententiam Aurelius Prudentius in hymno de novo lumine Paschalis sabbati, his verbis expressit.

*Sunt & Spiritibus saepe nocentibus
Poenarum celebres sub styge feriae:
Illà nocte sacer quã redit Deus
Stagnis ad superos ex Acheronticis,
Marcent supplicis tartara mitibus,
Exultat que sui carcere orio
Umbrarum populus, liber ab igne,
Nec servent solito flumina sulphure.*

118. Respondet ex D. Thoma loco in secunda conclusione relato, quod licet poena inferni non remittatur aut minuat quantùm ad aliquid essentialis; quia poena essentialis damnatorum est invariabilis, sicut & gloria essentialis Beatorum, eò quod utrique sint in termino; bene tamen quantùm ad aliquid accidentale; nam sicut poena accidentalis damnatorum augetur, ita & potest diminui. Unde ad Augustinum dicendum est, vel ipsum locutum fuisse de poena essentiali damnatorum, vel non respexisse ad hunc casum particularem de peccatis venialibus aut mortalibus remissis in hac vita quantùm ad culpam, quando dixit eam, quam quisque in inferis semel subiit poenam, nunquam remitti, aut fieri mitiorem, sed spectasse solum communem legem & rationem peccatorum propter quae damnati patiuntur, quae sunt præcipue mortalia, & venialia, in vita non remissa quantùm ad culpam.
119. Objicies tertio contra eandem conclusionem. D. Thomas in 4. dist. 21. qu. 1. art. 2. quaest. 3. ait: *in illis qui damnantur non potest aliqua poena dimitti, neque aliquis reatus tolli, cum careant charitate, per quam & culpa purgatur, &*

A reatus tollitur: & idèd culpa venialis in eis semper manebit, vel reatus ejus, etiamsi ante peccatum mortale veniale dimissum fuisset quantum ad culpam, manente reatu; & propter hoc aeternaliter damnati de venialibus puniuntur. Quibus verbis S. Doctor aperte docet peccatum veniale, dimissum in hac vita quoad culpam, puniri in inferno poena aeterna.

Respondet D. Thomae ibi quidem hanc sententiam ut probabilem tenuisse, sed postea distinctione sequenti qu. 1. art. 1. ad 7. rem accuratius examinantem, nostrae sententiae, ut veriori & probabiliori adhæsisse, ut patet ex verbis quae in secunda conclusione retulimus.

ARTICULUS III.

Qualis & quanta poena peccato mortali debeat?

Dico primò: Unicuique peccato mortali duplex poena debetur, scilicet damni & sensus.

Explicatur conclusio, & quid nomine poenae damni & sensus intelligi debeat, breviter declaratur. Per poenam damni intelligitur amissio bonorum, quae hominibus ex divina promissione debentur, inter quae potissimum est ultima beatitudo, in clara Dei visione consistens, quae est nobilissima haereditas, & patrimonium filiorum Dei, ad quod adoprantur per gratiam: unde amissio hujus divinae visionis, quasi per antonomasiam poena damni dicta est. Poena autem sensus vocatur, quae inferendo aliquid disconveniens & nocivum, sive animae, sive corpori, torquet & affligit. Quia enim nocumenta afflictiva potissimum sensibus percipiuntur, inde tota haec poena, sive ad corpus, sive ad animam spectet, poena sensus appellari solet. Hoc praemisso.

Possit probari conclusio ex multis Scripturae testimoniis. Sed sufficiat sententia extrema à Christo his verbis in die iudicii pronuntianda: *Discedite maledicti in ignem aeternum &c.* nam particula haec, *discedite*, exprimit poenam damni seu separationis à Deo: haec verò, *in ignem*, declarat poenam sensus, causandam præcipue ex igne inferorum, agente in corpora, & in spiritibus reprobos; denique ultima particula, *aeternum*, perpetuam utriusque poenae durationem designat.

Eandem verisatem ratione congruà suadere nititur S. Doctor hic art. 4. Poena (inquit) debet culpae commensurari: At in peccato lethali duo sunt, nempe aversio à Deo summo & incommutabili bono, & conversio ad bonum creaturae commutabile, ut ex illo Jeremiae aperte innuitur: *Duo mala fecit populus meus, dereliquerunt me fontem vivum, & foderunt sibi cisternas dissipatas:* Ergo ut sit proportio inter poenam & culpam, duplex debet illi poena à Deo infligi, nempe poena damni, quae aversioni respondet, & poena sensus, quae conversioni inordinatae commensuratur. Unde Isaia 14. dicitur: *suscepit impius de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.* Et Apocal. 18. *Duplicate illi duplicia secundum opera ejus.*

Dices: Juxta doctrinam ejusdem D. Thomae, peccato ea ratione debetur poena sensus, quia est voluntarium per propriam voluntatem; idèd.

ideoque pueri decedentes cum solo originali A puniuntur solum pœnâ damni, ut disputatione precedenti ostensum est: At in peccato mortali actuali non solum est conversio voluntaria per propriam voluntatem, sed etiam aversio: Ergo pœna sensûs non solum conversioni, sed etiam aversioni debetur. Item conversio in peccato mortali reperta, non utcumq; conversio est, sed conversio aversiva à Deo; cum secum trahat aversionem formalem: Ergo non sola aversio, sed etiam conversio debet puniri perpetuâ separatione à Deo, in qua pœna damni consistit.

Propter hæc argumenta cum pluribus Tho- 124 mistis existimo, D. Thomam distribuisse prædictas pœnas prædictis malitiis, solum per quandam analogiam & accommodationem: nam B quia conversio est inordinata ad hæc voluntatis ad bona creata, tribuitur illi pœna sensûs, quæ infligitur mediis creaturis: aversioni verò tribuitur pœna damni, quia utraque consistit in recessu & separatione à Deo; cum tamen revera unicuique ex illis malitiis utraque hæc pœna simul respondeat. Sicut in Divinis Potentia tribuitur Patri, Sapientia Filio, & Amor Spiritui Sancto, quamvis hæc attributa his tribus Personis communia sint.

125 Dico secundò, utramque ex his pœnis esse simpliciter finitam, quamvis pœna damni possit dici infinita secundum quid.

Pro intelligentia & probatione hujus conclusionis sciendum est, dupliciter posse aliquid dici infinitum: vel intrinsecè & formaliter, & hoc est infinitum simpliciter, quia in seipso habet intentionem & magnitudinem infinitam, sicut habent perfectiones divinæ, & valor operum Christi Domini: vel extrinsecè & terminativè, eò quod licet in se finitum sit, respiciat tamen objectum vel terminum infinitum: sicut actus charitatis, & visio beatifica, quæ licet sint actus finitæ intensiõis, habent tamen pro objecto infinitam Dei perfectionem & bonitatem. Hoc præmissis.

126 Probatum conclusio quoad utramque partem: Et primò de pœna damni, quæ importat duo, nempe privationem beatitudinis, quæ est clara Dei visio, & tristitiam de ejus amissione ex tali privatione consequentem, quæ tristitia, ut infra patebit, reductivè ad pœnam damni pertinet: quamvis autem utraque sit infinita secundum quid; eò quod prior privet nos Deo, qui est bonum infinitum, & posterior sit de bono infinito amisso; simpliciter tamen utraque est finita, quia illa non privat nos Deo ut est in seipso, sed ut est participabilis à creatura per visionem finitam; ista verò non est de amissione Dei ut est in se, sed de amissione participationis finitæ: præterquam quod sicut nulla creatura potest elicere actum infinitè intensum, ita nec esse capax infinitæ tristitiæ.

127 Quod verò pœna sensûs sit intensivè finita, facilius suaderi potest: Tum quia nulla qualitas, aut res alia quæ possit habere rationem pœnæ, capax est augmenti aut intensiõis infinitæ, ut communiter docent Philosophi in 3. physico- rum: Tum etiam quia pœna sensûs in damnatis inæqualis est, juxta diversa ipsorum denterita: quod autem est infinitum simpliciter, non suscipit majus aut minus.

129 Confirmatur conclusio quoad utramq; partem: Debet esse proportio inter quantitatem pœnæ & quantitatem malitiæ: Sed hæc simpli-

citer est limitata & finita: Ego & illa. Minor probatur: Duplex, ut supra annotavimus, in peccato mortali malitia reperitur, una privativa, quæ importat aversionem à Deo, & ab ejus lege; alia positiva, quæ dicit conversionem ad bonum commutabile: Sed utraque est finita & limitata: Ergo &c. Major patet ex supra dictis, Minor verò suadetur: Tum quia utraque est in subiecto finito, scilicet in actu humano, vel in voluntate; quicquid autem in subiecto finito recipitur, limitatur & finitur per ipsum subiectum: Tum etiam quia utraque habet terminum & specificativum finitum; nam conversio specificatur à bono commutabili sicut à proprio objecto, quod apud omnes est aliquid finitum; aversio verò prout à conversione distinguitur, dicit privationem rectitudinis & perfectionis debitæ inesse actui, vel voluntati, ut per eam in Deum sicut in finem convertatur; unde ejus terminus & mensura est ipsa conversio quæ privat, seu perfectio per quam debet fieri talis conversio, quam perfectionem & conversionem constat esse simpliciter finitam.

Dices: In peccato mortali præter conversio- 128 nem datur alia ratio mali, nimirum ratio divinæ offensæ, quæ est infinitæ gravitatis, cum sit contra personam infinitæ dignitatis & magnitudinis; & ideo solus Christus, cujus opera fuerunt valoris infiniti, potuit ad æqualitatem pro illa satisfacere, ut docet D. Thomas 3. p. qu. 1. art. 2. Ergo si debeat esse proportio inter malitiam peccati, & pœnam ipsi debitam, peccato mortali debetur pœna intrinsecè infinita.

Respondent aliqui concedendo totum: Exi- 130 stimant enim peccatum mortale, quantum est ex se, promereri pœnam intensivè infinitam, licet de facto tali pœnâ non puniatur, quia non est possibilis, vel saltem homo non est capax illius; ideoque ex Dei ordinatione commutata est in pœnam æternam, ut infinitas durationis æquivaleret intensiõni infinitæ. Videtur quæ hæc solutio desumi ex D. Thoma opuscul. 2. cap. 183. & in 4. dist. 46. qu. 1. art. 3. in corp. ubi ad probandum deberi peccato mortali pœnam æternam, sic discuitur sub finem: *Potesť & alia ratio assignari quare pœna peccati mortalis sit æterna, quia per illud circa Deum qui est infinitus peccatur; unde cum non possit esse pœna infinita per intensiõnem, quia creatura non est capax alicujus qualitatís infinitæ, requiritur quod sit saltem duratione infinita.* Hæc solutio probabilitate non caret, nec per eam derogatur doctrinæ D. Thomæ hic art. 4. statuentis peccato mortali deberi pœnam solum infinitam secundum quid: loquitur enim de peccato ut est malum morale, non verò in quantum est offensa Dei; vel de pœna quam peccatum in actu secundo meretur, seu quæ de facto illi ex divina lege correspondet; non verò de illa ad quam ex vi suæ gravitatis habet proportionem, & quæ si esset possibilis, justè illi applicari posset.

Respondent secundò Salmanticenses hic disp. 131 17. dubio 4. §. 2. concessio Antecedente, negando Consequentiam: Peccatum enim mortale (inquiunt) dupliciter considerari potest, vel quantum ad rationem malitiæ moralis, vel quantum ad rationem offensæ: sub prima ratione correspondet illi pœna, quæ ordinatur contra turpitudinem & deordinationem malitiæ: secundo autem modo non respondet illi pœna, sed satisfactio & restitutio, ut docet D. Thomas

locoultimò citato in solut. ad 6. ubi ait, quod **A** pœna proprie loquendo respondet culpæ secundum inordinationem (id est malitiam) quæ in ipsa invenitur, non verò secundum dignitatem ejus in quem peccatur, ac proinde neque secundum gravitatem offensæ, quæ attenditur secundum talem dignitatem. Unde quamvis peccatum in ratione offensæ sit infinitum simpliciter, ex hoc non habetur quod ipsi debeatur pœna infinitè intentâ, sed solum quod satisfactio exhibenda pro eo, ut sit condigna & æqualis, debet esse infiniti valoris, subindeque quod solus Christus potuit ad æqualitatem pro illo satisfacere.

332 Advertendum tamen est, quod licet offensæ per se solum correspondeat satisfactio, tamen interdum per accidens contingit ei satisfieri per pœnam: vel quia sapissimè accidit quod eadem res sit pœnalis & satisfactoria; vel quia offensus **B** putat sufficienter sibi satisfactum iri, si quod ipse passus est videat sustinere offendentem; vel denique quia debitore non valente alio modo satisfacere, expostulat offensus pœnam loco satisfactionsis.

333 Quæres primò: Ad quam pœnam pertineat dolor ille, quem damnati ob amissam beatitudinem patiuntur, an ad pœnam sensûs, vel ad pœnam damni?

Respondeo cum Salmanticensibus disp. 18. dubio 1. hujusmodi dolorem propriè & per se neque esse pœnam damni, neque pœnam sensûs, reduci tamen ad pœnam damni pertinere.

Probatür breviter: Dolor supponit pœnam; dolo enim quis de malo, seu de pœna quam patitur, & ideo dolo quia illam patitur, non verò ideo patitur quia dolo: Ergo non ipse, sed malum ex quo resultat, habet rationem pœnæ, dolor autem est velut accidens consequens ad pœnam, sicut ad beatitudinem consequitur gaudium. Sicut tamen gaudium, quamvis non sit ipsa beatitudo, ad eam reducitur: ita & dolor, licet non sit pœna, reducitur ad eam pœnam ex qua consurgit: unde cum dolor, quem damnati ob amissam beatitudinem patiuntur, non resultat ex aliquo nocivo pertinente ad pœnam sensûs, sed ex carentia beatificæ visionis, ad pœnam damni, non verò ad pœnam sensûs debet **D** reduci.

334 Quæres secundò: Quenam ex his duabus pœnis sit gravior?

Respondeo pœnam damni multò graviozem esse pœnâ sensûs: Tum quia illa est quasi essentialis, & ex adverso opponitur visioni beatificæ, quæ primum locum tenet in ipso beatitudinis statu; ista verò quasi accidentalit, & beatitudini accidentali opposita: Tum etiam quia pœna damni responderet aversioni à Deo, quæ graviozem habet malitiam, subindeque majorem meretur pœnam, quam conversio ad creaturam, quam pœna sensûs consequitur. Unde Chrysostomus homil. 47. ad populum Antioch. sic ait: *Multi hominum gehennam tantum formidant, ego autem illius gloriæ amissionem gehennam multo majorem esse dico: si verò sermone probari non potest, nihil mirandum; nec enim illorum novimus bonorum beatitudinem, ut miseriam ex eorum privatione manifeste sciamus.*

335 Quæres tertio: An in omnibus damnatis pœna damni æqualis sit?

Respondeo negativè, quicquid in contrarium dicant Vazquez hic disp. 100. cap. 5. Granado, Salas, Azorius, & alii ex recentioribus. Ratio

est, quia inæqualitas supplicii pro peccatis inæqualibus non debet solum attendi secundum pœnam quasi accidentalem, & secundariam, sed etiam secundum præcipuam & essentialem: sicut inæqualitas peccati præcipuè attenditur secundum malitiam sibi essentialem, & inæqualitas præmiæ secundum essentialem beatitudinem, quæ est visio beatificæ: Sed factâ collatione inter pœnam damni & pœnam sensûs, illa est præcipua & essentialis, hæc verò quasi accidentalit & secundaria, ut supra dicebamus: Ergo etiam in illa, & non tantum in ista debet constitui inæqualitas.

Confirmatur primò: Ita se habet pœna damni in ratione supplicii ad condemnatos, sicut visio beatificæ in ratione præmiæ ad beatos: At hæc non est æqualis, sed major & minor, juxta diversitatem meritum, ut omnes farentur: Ergo neque illa debet esse æqualis, sed major vel minor secundum inæqualitatem peccatorum.

Confirmatur secundò: Unus damnatus magis trahitur de visione Dei quam alter: Ergo cum non sit deceptio quantum ad hoc, oportet quod illa carentia sit majus malum in unico quam in altero.

Confirmatur tertio: Si supponamus duos adultos, in quorum uno fuerit remissum peccatum originale, & non in alio, decedere cum unico peccato mortali omnino æquali quantum ad speciem & circumstantias, posterior habens originale & mortale, gravius punitur quam habens tantum mortale, quis hoc neget? Sed non gravius punitur pœnâ sensûs, quia hæc non debetur peccato originali, ut disputatione præcedenti ostensum est: Ergo pœna damni.

Dices: Privatio totalis & in facto esse non suscipit majus & minus, ut docet S. Thomas supra qu. 73. art. 1. & qu. 2. de malo art. 9. Sed pœna damni est privatio totalis & in facto esse; cum nihil relinquat de forma opposita, scilicet de visione beatificæ, sed eam totam auferat: Ergo non potest suscipere majus & minus, nec per consequens esse inæqualis in damnatis,

Respondeo distinguendo Majorem: Privatio totalis & in facto esse non suscipit magis & minus, extensivè, concedo: intensivè, nego: & concessa Minori, distinguo Consequens distinctione Majoris.

Explicatur solutio: Sicut forma positiva, v.g. scientia, non solum crescit & perficitur per hoc quod extendatur ad plures conclusiones, sed etiam per hoc quod circa eandem conclusionem firmius inhaereat subjecto, & radicetur magis in illo; diciturque hoc augmentum intensivum, illud verò extensivum: ita possumus intelligere aliquam privationem dupliciter crescere in propria ratione privationis & carentiæ; vel quasi extensivè, quia plus formam auferat; vel quasi intensivè, quia auferendo eandem formam, magis quasi radicatur & firmatur in subjecto, secus ut illud possidet. Ut ergo pœna damni in ratione privationis visionis beatificæ dicatur intensivè major in uno damnato quam in alio, non requiritur quod plus in uno auferat de visione beatificæ quam in altero; sed sufficit quod ex connotatione plurium, vel graviorum peccatorum, magis subjecto adhaereat, & magis in eo firmetur & veluti radicetur; seu quod per plura aut graviora peccata sint in uno plura vel majora impedimenta ad videndum Deum, quam in alio, & major elongatio seu distantia à beatificæ visione. Sicut

Sicut licet qualibet cæcitas sit privato visus in facto esse major tamen & pejor censetur ea, quæ majus illi impedimentum apponit, & ideo (verba sunt D. Thomæ in 2. dist. 42. qu. 2. art. 5.) magis cæcus dicitur cui ex toto erutus est oculus, quam qui ex aliquo humore ad pupillam concurrente visum amittit, quamvis uterque cæcus sit.

140 Dices rursus: Idem S. Doctor 3. p. qu. 71. art. 3. ad 1. expressè dicit carentiam visionis divinæ non suscipere magis aut minus: Ergo censetur poenam damni esse æqualem in damnatis.

Respondeo D. Thomam ibi loqui de carentia visionis beatificæ, prout reperitur in pueris non solo originali decedentibus: in his autem ex nullo capite ponimus inæqualitatem in pœna damni, quia respectu omnium habet causam æqualem, scilicet Adami peccatum.

DISPUTATIO IX.

De peccato mortali & veniali.

Ad questionem 88. & 89.

POSTQUAM D. Thomas essentiam, species, subjectum, causas & effectus peccati investigavit, tractatum hunc complectens, considerat differentias aliquas accidentales illius, nimirum rationes mortalis & venialis, seu, ut ita loquar, venialitatem, & mortalitatem: & primò comparat inter se peccatum mortale & veniale; postea de veniali secundum se considerato differit. Nos autem in hac disputatione præcipuas difficultates, quæ circa utrumque hoc genus peccati in scholis agitari solent, breviter discutimus & resolvemus.

ARTICULUS I.

An veniale peccatum naturâ suâ distinguatur à mortali, & quæ sint vere ac præcipue unius ab altero differentie?

§. I.

Præmittuntur quæ ferè apud omnes sunt certa, & referuntur sententia.

1 SUPPONOPRIMÒ, ut de fide certum, non omnia peccata, quæ ab hominibus committuntur, esse mortalia, id est mortem animæ, & pœnæ æternæ reatum inferentia, sed aliqua dari levia, quæ nulli æternam pœnam, seu mortem animæ inferunt, & quæ solent venialia dici; subindeque peccatum rectè dividi à Theologis in mortale & veniale.

Hæc suppositio in primis probari potest ex variis Scripturæ locis, præsertim ex illo Prov. 27. Septies cadet justus, & resurget: impius autem corrumpet in malum. Quod licet D. Augustinus 11. de civit. cap. 31. non de iniquitatibus, sed de tribulationibus intelligat, tamen D. Hieronymus, vel Auctor illorum Commentariorum, ibi sic habet: Quomodo autem justus appellatur, qui cadere, id est peccare, memoratur, nisi quia de levibus, quotidianisque loquitur peccatis?

A Secundo suaderi potest ex traditione, & fide Ecclesiæ à primis sæculis; cujus fidei testimonia habentur primò in Concilio Millevitano, cui interfuit Augustinus, ubi definitur canone 7. Sanctos in hac vita non tantum humiliter, sed etiam veraciter dicere: dimitte nobis debita nostra, id est peccata nostra. Quibus verbis Sacra Synodus aperte profiteretur, quædam esse peccata, quæ qui committunt non desinunt esse Sancti, & quæ per consequens charitatem & gratiam sanctificantem non auferunt; subindeque non sunt mortalia, seu mortem animæ inferentia, sed duntaxat venialia. Idem expressius habetur in Concilio Africano, in cujus epistola, (quæ est 95. inter Epistolas D. Augustini) asseritur in fine, multos esse fideles, qui post suam conversionem ad Deum vivunt toto tempore vitæ sine querela, hoc est (inquit Concilium) sine crimine, neque tamen sunt sine quotidianis, & levibus offensionibus. Ubi Concilium expressè distinguit peccata mortalia à venialibus. Denique Tridentinum sess. 6. cap. 11. hanc veritatem adhuc expressius definit his verbis. Licet in hac mortali vita quantumvis sancti & justi in levia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi: nam justorum illa vox est & humilis & verax, Dimitte nobis debita nostra &c.

C Tertio probatur ex SS. Patribus: Augustinus enim libro quinquaginta Homiliarum, de quibusdam peccatis levibus quæ à justis committuntur, sic ait: Quamvis singula non lethali vulnere ferire sentiantur, tamen omnia simul congregata velut scabies nostrum decus ita exterminant, ut ab illius sponsi speciosi formâ præ filiis hominum castissimis amplexibus separent, nisi medicamento quotidiane penitentia desecentur. Quod si falsum est, unde quotidie tundimus pectora? Quod nos quoque Antistes ad altare assistentes cum omnibus facimus. Vnde etiam orantes dicimus quod in tota vita ista oportet ut dicamus, Dimitte nobis debita nostra &c. Non enim ea dimitti precamur quæ in baptismo dimissa sunt, & nisi dimissa credimus, de ipsa fide dubitamus; sed utique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam sacrificia elemosinarum, jejuniorum, & ipsarum orationum, ac supplicationum, quisque pro suis viribus offerre non cessat. Huc etiam spectat quod Bernardus ad illa verba Cantic. 1. Pulchra sunt gena tue sicut rurturis, scribit: Intendere in aliud quam in Deum (inquit) non Maria etiam, sed Martha negotium est: Absit autem ut quæ ejusmodi est, quidquam illam dixerim habere disforme, nec tamen ad perfectum affirmaverim pervenisse decoris; quippe quæ adhuc sollicita est & turbatur erga plurima, & non potest terrenorum actuum vel tenui pulvere non respergi, quem tamen citò facileque deterget, vel in hora sanctæ dormitionis casta intentio, & bonæ conscientie interrogatio in Deum. Quibus consonans verba illa Leonis Papæ, quæ supra retulimus: Dum per varias actiones vita hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere.

Suppono secundò ex D. Thomæ hic art. 2. in corp. & qu. 7. de malo art. 1. peccatum multipliciter dici veniale. Primò ab eventu, quia veniam est consecutum; & in hoc sensu quodlibet peccatum, quamvis gravissimum, potest dici veniale respectu divinæ misericordie. Hoc modo veniale usurpavit Ambrosius citatus à D. Thomæ, dum